

Sociionomen

TENDENS: MASKORNA I SKYDDSNÄTET VÄXER

EN TIDNING FRÅN AKADEMIKERFÖRBUNDET SSR

#8
2025

VERKTYG

Så bemöter du
antidemokratiska
idéer

TEMA

Granskning:
Efter "Lex Tintin"
– kunskapen om
våld behöver öka

←
"När jag jobbade inom socialtjänsten trodde jag att politikerna bestämde allt, men som politiker insåg jag att makten snarast finns inom förvaltningen."

"ALLT VI GÖR
ÄR POLITIK"

Marika Bjerstedt är fältaren som blev kommunalråd, och fick omvärdera sin syn på makten.

ANNONS

Skyddade boenden & stödboenden

Vi erbjuder placering i skyddade boenden
och stödboenden för familjer och
ungdomar från 18 år.

För placeringsförfrågningar,
ring oss på 070 108 15 15.

Hos oss får du alltid en trygg placering!

Hemstaden

Trygghet & omtanke för hela familjen

Det är fint att vara lagom!

Lagom: varken för mycket eller för lite, inga överdrifter. Vi nöjer oss, behöver inte synas och höras mest, men inte heller minst, och inte ha mer än andra. Ordet lagom används ibland som ett skällsord. Jag förstår inte varför.

Lagom är fint. Det signalerar gemenskap och solidaritet. Laget före jaget. Men den tid vi lever i är allt annat än lagom. Extra tydligt blir det nu när vi närmar oss jul.

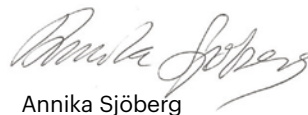
ENLIGT HANDELNS utredningsinstitutets årliga prognos kommer julhandeln år 2025 att slå alla rekord. Aldrig har det varit så fullt av klappar under granen, och aldrig har vi spenderat så mycket pengar på att fylla julborden med godsaker. För första gången i historien väntas svenskarna under december månad köpa mat och klappar för över 100 miljarder kronor.

Det är en svindlande summa. För att ge lite perspektiv så skulle de pengarna enligt ChatGPT räcka till att köpa företaget SSAB, 2 000 sprillans nya elbussar eller fotbollsklubben Roma.

MED SÅDAN köpkraft hos befolkningen är det ett tydligt tecken i tiden att 700 000 svenskar enligt Stadsmissionens

fattighetsrapport nu lever i materiell och social fattigdom. Detta samtidigt som den andel av befolkningen som har det bäst ställt blir allt rikare. Enligt statistik från SCB:s rapport Inkomstfördelningen 1991–2023, har inkomstskillnaderna ökat markant sedan början på 90-talet. Klyftorna har vuxit över hela befolkningen men de absolut rikaste sticker ut. De har nästan fördubblat sin andel av inkomsterna sedan början av 90-talet. Det är allt annat än lagom.

ATT INDIVIDUALISMEN brer ut sig är inget nytt men konsekvenserna syns allt mer. Klimatet blir hårdare, fler hamnar utanför. Vi och dom. Sverige är inte längre "landet lagom" och det är ju inte heller så att allt var bättre förr. Men när vi snart går in i 2026 hoppas jag att vi alla ska omfamna ordet lagom. Och med det vill jag önska er alla en lagom god jul!

Annika Sjöberg
Chefredaktör

Socionomen

Socionomen är Sveriges ledande oberoende tidskrift för kvalificerat socialt arbete och psykoterapi. Den är prenumererad och utkommer med åtta nummer per år. Ägare är Akademikerförbundet SSR. Tidskriften Socionomen, A4, Bondegatan 21, 116 33 Stockholm
Besök: Bondegatan 21

Socionomen ansvarar ej för inskickat material som inte är beställt.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Annika Sjöberg
0706-58 88 95
annika@socionomen.se

DIGITAL REDAKTÖR

Helle Kikerpuu
helle@a4.se

ART DIRECTOR

Louise Bååth
louise@a4.se

SKRIBENTER

Tommy Johansson
Therese Johansson
Annika Clemens
Karin Persson
Tim Andersson
Viktoria Myrén
Fredrik Söderlund

REDAKTIONSRÅD

Socionomen har två redaktionsråd, ett bestående av forskare och ett med yrkesverksamma socionomer. Mer information finns på socionomen.se.

FOTO OMSLAG
Emma Larsson

PRODUKTION
A4 Text & Form

SOCIONOMEN.SE

Nyheter och fördjupning om
socialt arbete och psykoterapi

PRENUMERATION

Akademikerförbundet SSR
08-617 44 00, knappval 5
prenumeration@akademssr.se
Prisuppgifter och info finns på
socionomen.se/prenumerera/

ANNONSBOKNING

AdSales Group AB
John Björs
john@adsales.se
073-590 25 32
Utgivningsplan på
socionomen.se/annonsera/

TRYCKERI

Norra Skåne Offset,
ISO 14001- och
ISO 9001-certifikat.
Socionomen finns även som
taltidning. Kontakta redaktionen
för information.

Akademikerförbundet SSR

06 I KORTHET

Aktuellt: Kritik mot urval av sakkunniga som ser över riktlinjer för behandling av psykisk ohälsa.

12 URHOLKAD TRYGGHET

Tendens: Rekordmånga lever i fattigdom – hur står det till med det sociala skyddsnätet?

16 EFTER "LEX TINTIN"

Tema: Granskning visar: Trots lagändringen tvingas barn fortfarande till umgänge mot sin vilja.

30 MARIKA BJERSTEDT

Mötet: Marika Bjerstedts driv att förändra tog henne in i politiken, och tillbaka till socialtjänsten igen.

Marika Bjerstedt har fått de socialpolitiska diskussionerna i Osby att gå varma.

Wanja J. Saether på Krissentret i Salten, i norra Norge, vill öka kunskapen om våld i nära relation.

40 SÅ BEMÖTER DU ANTI-DEMOKRATISKA IDÉER

Verktyg: Uttryck som kränker mänskliga rättigheter finns överallt. Hur bemöter du dem på bästa sätt?

44 HÄR FÅR SAKER NYTT LIV

Bildreportage: Vad händer med kläderna du lämnar till insamling? Vi följde en orange tröjas väg mot ny ägare.

51 SLARV MED BRUKAR-INFLYTANDE VID SIP-MÖTEN

Forskning: Trots lagkrav – i praktiken saknas ofta tilltro till brukarnas förmåga.

DESSUTOM I SOCIONOMEN

38 VINNARE I C-UPPSATSTÄVLINGEN

56 DEBATT, 58 SETT, LÄST, HÖRT, 62 KRÖNIKA

FOTO: JOHAN STRINDBERG

Aktuellt

TEXT: REDAKTIONEN FOTO: GETTY IMAGES

FOTO: SOCIALSTYRELSEN

Sofia von Malortie,
enhetschef på
Socialstyrelsen

Stor efterfrågan på socionomer

ARBETSMARKNAD. Även om det just nu kan vara tufft för nyexaminerade socionomer ser framtiden ljus ut.

– De som studerar i dag har goda förutsättningar de kommande fem åren, säger Hedda Malmqvist, studentombudsman på Akademikerförbundet SSR.

Hon menar att arbetsmarknaden för socionomer just nu är god, både i teori och praktik, men att den höga arbetslösheten och den svaga ekonomin påverkar möjligheterna att få de mest populära jobben, som skolkurator, civilutredare eller fältassistent.

– Det är hög rörlighet, och när arbetsgivare har många att välja mellan kan de ställa hårda krav på tidigare erfarenhet. Det är ofta där många stöter på svårigheter, säger Hedda Malmqvist.

Vad kan man göra för att öka sina chanser?

– Ofta behövs några steg på vägen mot drömjobbet för att bygga upp ditt cv. Extrajobb, ideellt arbete eller andra typer av engagemang väger tungt.

Hur ser prognosen ut för de kommande fem åren?

– Den är fortsatt god. Ekonomin tar förhoppningsvis fart, och den nya socialtjänstlagen öppnar dörrar till fler jobb. Mer av tidiga insatser, planering och samordning kräver fler socionomer. Så det finns det goda förutsättningar för anställning de närmaste fem åren.

FOTO: AKADEMIKERFÖRBUNDET SSR

FLER NYHETER FÖLJ FLÖDET
PÅ SOCIONOMEN.SE

Kritik mot arbetet med nationella riktlinjer för psykisk ohälsa

NYA RIKTLINJER. Kompetensen hos de sakkunniga som just nu arbetar med nya nationella riktlinjer för behandling av psykisk ohälsa är för likriktad. Det menar flera debattörer som riktat hård kritik mot Socialstyrelsen.

De nya riktlinjerna ska gälla barn, ungdomar och vuxna och omfatta både socialtjänst och hälso- och sjukvård. Men enligt kritikerna har den expertgrupp som arbetar med riktlinjerna en yrkesmässig slag-sida där läkare, främst psykiatriker, utgör en majoritet. "Återigen domineras expertgruppen av personer med en biomedicinsk förklaringsmodell till psykisk ohälsa." skriver till exempel Jenny Svebeck, ordförande i Psykoterapicentrum, och Peter Andersson, lektor i socialt arbete vid Stockholms universitet på Svd debatt.

På Socialstyrelsen menar man dock

att det handlar om ett missförstånd:

– Det här är ett brett projekt. Vi har en kärngrupp av sakkunniga som är en strategisk stödgrupp. Sen har vi på Socialstyrelsen många sakkunniga anställda, särskilt på socialtjänstområdet, som vi också knyter till det här projektet, säger Sofia von Malortie, enhetschef på Socialstyrelsen.

Hon fortsätter:

– Vi har en strukturerad process där vi kartlägger behoven, bland annat från ett brukarperspektiv. Därefter samlar vi vad man vet om nyttan av ett visst sätt att jobba utifrån vetenskapliga studier och beprövad erfarenhet. I den processen behandlar vi alla metoder på samma sätt.

Sedan kritiken framkom har Socialstyrelsen lagt till ytterligare information på sin hemsida om hur arbetet med de nya riktlinjerna går till.

”Ämnet drunknar ofta i ett underdog-perspektiv”

Få har större kunskap om rättshaverister och deras påverkan på offentliganställdas vardag än Jakob Carlander. Nu är han aktuell med boken *Rättshaveristen och jag*, som är lika delar biografi och debattinlägg.

Varför ville du skriva den här boken?

– De senaste tio åren har jag nästan uteslutande arbetat, undervisat och forskat om rättshaveristiskt beteende inom offentlig verksamhet. Jag har nog varit i varenda kommun, så gott som alla domstolar, tillsynsmyndigheter, regioner och länsstyrelser. Den resan har jag velat berätta om.

Berättelserna han hört om vad offentliganställda möter i sin yrkesvardag är många. Framför allt från socionomer, kuratorer och handläggare. Långa utdragna möten med rättshaverister där den offentliganställda nöts ner, samtidigt som förståelsen från omvärlden ofta lyser med sin frånvaro.

– Det här är ett ämne som gärna drunknar i ett slags underdog-perspektiv; den lilla människan mot myndigheten. I offentliga sammanhang är det ofta svårt att vända på perspektivet och förstå att även offentliganställda är människor. De blir också utsatta.

Jakob Carlander brukar tala om fyra kusiner; rättshaveristen, psykopaten, konspirationsteoretikern och stalkaren. Alla söker de makt; haveristen över sin sakfråga, konspirationsteoretikern över verkligheten och psykopaten över dig. Stalkaren är att betrakta som en kombination av de tre.

När, och i så fall hur, blir en rättshaverist farlig?

– En person med det här beteendet, som länge gått med en aggressiv känsla av oförrätt, kan med tiden radikaliseras. Det kan leda till

att personen till slut kliver över gränsen och exempelvis gör sig skyldig till olaga förföljelse.

Vad är det bästa man kan göra i mötet med en rättshaverist?

– Att behålla lugnet. Det är oerhört viktigt. Det gäller att ha fokus på sitt uppdrag. Genom uppdraget kan jag vara den andra personen till hjälp och det är också i uppdraget man har sin trygghet.

– Det här är personer som med sitt beteende försöker få dig att göra saker som går utanför ditt uppdrag, göra uttalanden eller annat. Då är det bra att ha uppdraget som en gräns. Man gör det man ska men inte mer än så.

Det är också viktigt att vara vaksam, förklarar Jakob Carlander; hålla koll på förändringar i språket, om det blir mer aggressivt eller hotfullt. Andra varningssignaler är om personen blir mer individuell, börjar benämna en vid förnamn eller antyda att den vet saker om ens privatliv.

– Det vanligaste är ändå att en rättshaverist agerar inom det lagliga, till och med medvetet för att inte förlora sitt momentum.

Vem tycker du ska läsa boken?

– Alla offentliganställda, för att få lite upprättelse. Sedan hoppas jag att många andra också läser den för att få en större förståelse. Min önskan är att boken hjälper till att återupprätta en ömsesidighet; att den offentliganställda är sakligt korrekt och håller god ton, och att omvärlden känner respekt för den offentliganställda och dennes uppdrag.

Tommy Johansson

”Det här är ett ämne som gärna drunknar i ett slags underdog-perspektiv.”

Jakob Carlander

GÖR: Leg psykoterapeut och författare.

AKTUELL: Med boken *Rättshaveristen och jag*.

Barns perspektiv kan ge ökad trygghet

BARNKONVENTIONEN. Arbetet med barnkonventionen skiljer sig åt mellan kommuner. Det visar Bris årliga undersökning av kommunernas arbete med att lyfta barnens rättigheter.

Varje år sedan barnkonventionen blev lag har Bris följt upp hur kommuner och regioner arbetar för att omsätta lagen i praktiken. Undersökningen visar att kommunerna generellt sett har kommit långt med arbetssätt och metoder för att tillämpa barns rättigheter i just socialtjänsten. Samtidigt visar resultaten att många kommuner fortfarande saknar tydliga strategier för att implementera barn-

konventionen. Barns delaktighet och rätt till information behöver fortfarande stärkas i både kommuner och regioner, särskilt inom krisberedskap och budgetbeslut.

I år har Bris tittat närmare på skillnaden mellan stora och små kommuner, eftersom många kommuner tidigare är angett till kommunens storlek som förklaringsmodell. Det visade sig att fler storstadskommuner generellt kommit längre i sitt arbete än mindre kommuner. Bris lyfter också exempel på kommuner som arbetat aktivt med barns rätt i allt ifrån budgeten till beredskapsarbetet.

Anna Burston ny ordförande för FSS

NY ROLL. Föreningen Sveriges socialchefer, FSS, har fått ny ordförande. Efter många år i föreningens tjänst går Monica Persson i pension och lämnar över rollen till Anna Burston, verksam i Lund. Hon beskrivs som en "samhällsengagerad socialarbetare och uppgiftsorienterad visionär som håller välfärdsfrågorna högt".

– FSS har mycket att göra just nu. Det läggs många förslag som vi menar inte går i linje med förebyggande arbete och att skapa ett gemensamt bra välfärds-samhälle, sade hon på Socialchefsdagarna i oktober 2025.

361 miljoner

kronor har Forte delat ut i projektbidrag till forskning om framtidens välfärdssamhälle.

UTBILDNINGAR INOM STÖD OCH BEHANDLING

- ETTÅRIG KBT-UTBILDNING
- FAMILJEBEHANDLING MED KBT
- FÖRESTÅNDARUTBILDNING
- A-CRA, CRA OCH ACC
- KRIS OCH KRISSTÖD & TRAUMA
- LÅGAFFEKTIVT BEMÖTANDE
- MISSBRUKSBEHANDLING MED KBT
- GRUNDLÄGGANDE PSYKOTERAPI-UTBILDNING STEG-1 KBT

VI ÄR STÖRST PÅ KBT!
MER INFO PÅ SVERIGEHALSAN.SE

SVERIGEHALSAN

Har du kompetens inom socialt arbete? Vill du ha en arbetsplats där Engagemang, Ansvar och Glädje är i fokus?

På Humana har vi en bra anledning att stiga upp och gå till jobbet varje dag. Vi är hängivna uppgiften att ge så många människor som möjligt ett bra liv. Våra medarbetare är våra hjältar, det är därför viktigt för oss att bidra till deras utveckling och välmående. Tillsammans kan vi hjälpa andra och göra skillnad.

Vill du vara med och göra skillnad? Jobba hos oss!

Se alla lediga jobb och läs mer. Skanna QR-koden.

Välkommen till Vejbyhem Skyddat boende

Vi skapar förutsättningar för människor i utsatta livssituationer att hitta trygghet, riktning och frihet att forma sina liv.

Vårt arbete gör skillnad – varje dag.

Vi erbjuder

Skyddat boende för kvinnor, män och familjer. Här bor klienten kollektivt eller enskilt med insatser.

Vårt ansvar – hela vägen

Komplexa fall (våld, hot, missbruk)
Jour, akut- och planerad hämtning
Riskbedömning och säkerhetsplanering
FREDA, SARA & Patriark
Psykologkontakt och barnperspektiv
Lyckad utslussning till eget boende

VEJBÝHEM
Vård & Boende

Vi samarbetar med ett stort antal kommuner i Sverige, kontakta oss för förfrågan

010-70 60 350

vejbyhem.se

FREDRIKSDAL

Ett utrednings- och behandlingshem för familjer med barn i åldrarna 0-13 år och blivande föräldrar

Tel. 0380 - 261 10
www.utredningshem.se

Förslag att korta socionomutbildningen

Slopa examensarbetet och gör socionomutbildningen kortare. Det kan bli verklighet om Moderaterna får bestämma. Förslaget får nu skarp kritik från fackligt håll.

TEXT TOMMY JOHANSSON

FÖR ATT SNABBARE möta upp personalbehovet inom bristyrken vill Moderaterna korta ner flera högskoleutbildningar med en termin. Det gäller bland annat de som utbildar sig till sjuksköterska eller socionom.

Mer konkret handlar förslaget om att kapa bort examensarbetet. För socionomstudenter skulle det innebära tre års studier i stället för 3,5. Förslaget har mött hård kritik från flera fackförbund och professionsföreningar.

– Jag tycker det är konstigt. Vi pratar ju om att den nuvarande socionomutbildningen inte täcker de behov som finns på arbetsplatserna. De som examineras kan för lite. Att då komma med ett förslag som handlar om att förkorta utbildningen, och som gör att studenterna lär sig mindre känns ju ganska apart, säger Fredrik Hjulström, socialpolitisk chef på Akademikerförbundet SSR.

INFÖR VÅRTERMINEN 2026 har antalet sökande till socionomutbildningen ökat markant. Enligt statistik från Universitets- och högskolerådet rör det sig om en ökning med 9 procent jämfört med VT 2025.

Faktum är att socionomutbildningen toppar listan bland antalet sökande till yrkesexamensutbildningar, strax under

sjuksköterskeutbildningen. För de socionomstudenter som eventuellt vill fortsätta med vidare studier efter grundutbildningen skulle Moderaternas förslag dock bli ett problem. Det skulle även bli ett problem för professionen i stort, förklarar Fredrik Hjulström.

– Som socionom blir du inte behörig för studier på avancerad nivå. Redan idag har vi extremt få socionomer som går vidare och tar en master, och ännu färre som i slutändan disputerar.

– Vi har också ett gigantiskt behov av lärare. Området har vuxit och man har inte hängt med på universiteten. Med det här förslaget kommer det bli ännu svårare att kompetensförsörja med lärare.

M-förslaget kommer drygt åtta må-

Fredrik Hjulström
FOTO: AKADEMIKERFÖRBUNDET SSR

nader efter att regeringen tog emot slutbetänkandet från den utredning om socionomutbildningen som pågått sedan sommaren 2023. Där fanns inget förslag om slopat examensarbete. Tvärtom tryckte utredaren på studenternas "förmåga att kritiskt granska, bedöma och

använda relevant information samt att diskutera nya fakta, företeelser och frågeställningar."

– Det är klart att när du ger dig in i ett examensarbete så övar du ju väldigt mycket på hur du tar till dig kunskap och forskning; vad väger tyngst, hur strider olika kunskaper emot varandra, och så vidare. Socionomyrket är ett komplext jobb, det behöver man träna på genom ett självständigt arbete, säger Fredrik Hjulström. ◀

”Många tror att man ska ikläda sig något slags roll”

Hur blir man personligt professionell som socionom?

– Det gäller att jobba med sina etiska och moraliska principer så att de blir tydliga för en själv, säger Natasja Andersson Elmtoft på Marie Cederschiöld högskola.

TEXT KARIN PERSSON

FOTO: MARIE CEDERSCHIÖLD HÖGSKOLA

SEDAN BÖRJAN AV 2000-talet är ämnet Personlig och professionell utveckling, PPU, en obligatorisk del av socionomutbildningen. För godkänd examen ska alla studenter visa att de har självkännedom, empatisk förmåga och vet vad ett gott bemötande innebär. Men hur görs det på bästa sätt?

Natasja Andersson Elmtoft är ansvarig för ämnet på Marie Cederschiöld högskola sedan 2013 och berättar att det inledningsvis var svårt att hitta sätt att examinera dessa lärandemål på. Med åren har hon och hennes kollegor arbetat fram ett upplägg som de tycker fungerar bra, där ämnet löper som en röd tråd genom hela utbildningen.

– Vi tänker kanske olika på olika högskolor, men vi menar att de här färdigheterna behöver övas under längre tid. Det är ingenting man bara lär sig på en kurs på 7,5 poäng och så är man klar, säger hon.

På Marie Cederschiöld högskola är

Natasja Andersson
FOTO: JANE OSKARSSON

PPU-kursen i stället fördelad på två högskolepoäng per termin där studenterna jobbar i små grupper om sju, åtta stycken. Grupperna följs åt med samma lärare från termin ett till termin sju.

– Det blir väldigt förtroliga samtal där man vågar utmana sig själv och växer tillsammans. Det är världens roligaste ämne!

KURSEN UTGÅR ifrån teman som etisk medvetenhet, självkännedom, att reglera närhet och distans vid utmanande situationer och hur man bör bemöta andra för att ge ett professionellt och samtidigt genuint intryck.

– Jag är både lärare och handledare och ibland ser jag att det finns ett missförstånd om att man som professionell ska ikläda sig något slags roll. Men när en klient ska träffa en person för att berätta om kanske det värsta som händer i livet, då vill han eller hon möta någon som är genuin och äkta – som är personligt professionell.

Undervisningen anpassas till de teoretiska ämnen som studenterna läser för tillfället. Under en sociologisk kurs där makt behandlas teoretiskt jobbar man till exempel med härskartekniker på PPU:n. Och medan studenterna läser psykologi får de förbereda en livsberättelse och berätta för varandra.

– Att vi jobbar så här integrerat märker vi är en stor framgångsfaktor. Vi jobbar också kreativt. Vi pratar inte bara om empati utan övar oss på vad ett bra bemötande faktiskt är, för det handlar inte bara om ord utan om vad man visar med hela sitt väsen.

Studenterna får också loggbok över sin personliga utveckling. Böckerna lämnas in som examinationsuppgifter varje termin, så vid slutet av utbildningen har studenterna tre och ett halvt års tankar och reflektioner att blicka tillbaka på och skriva en sammanfattning över.

I REGERINGENS UTREDNING om en översyn av socionomexamen som

presenterades tidigare i år föreslås ändrade examensmål för att möta samhällsutvecklingen med ökad ungdomsbrottslighet. Enligt utredningens förslag ska kriminologi och juridik beredas mer plats. Om det blir så återstår att se men Natasja Andersson Elmtoft menar att det inte går att tränga undan PPU som ämne till förmån för "hårdare" ämnen.

– Vi kan inte ställa juridik mot den här formen av kunskap. Det är en professionsutbildning där studenterna ska ut och möta människor.

Vi behöver hitta pedagogiska sätt att hjälpa dem att lära sig att arbeta med de här ämnena på ett bra och fördjupat sätt.

TILLSAMMANS MED Anna Whitaker, lektor och docent i socialt arbete på Marie Cederschiöld högskola, har hon skrivit boken Personlig professionell

”Vi kan inte ställa juridik mot den här formen av kunskap.”

utveckling för socionomer som gavs ut på Liber 2023 och nu används på de flesta socionomutbildningar. Boken är också utformad för att brukas av yrkesverksamma. I varje kapitel finns både teori och övningar att göra själv eller som arbetsgrupp.

Det sista kapitlet handlar om att vara hållbar som socionom genom sitt arbetsliv.

– Där går vi bland annat igenom hur man genom självomsorg kan se till att man håller som socialarbetare hela yrkeslivet.

Samtidigt, understryker hon, är det inte enbart individens ansvar att

fortsätta sin personliga, professionella utveckling efter utbildningen. Regelbunden handledning är ett viktigt verktyg som möjliggör progress både för den enskilda och för arbetsgruppen. Själv håller hon uppdragskurser i kreativa metoder i handledning och märker tydligt att handledning där de yrkesverksamma får använda kort, symboler, rollspel och värderingsövningar, snarare än att bara prata, är effektivt.

– Ofta känner man sig låst, stressad och pressad när man är i svåra situationer. Under handledningen brukar nya, kreativa tankar födas.

Hennes upplevelse är att många chefer i socialtjänsten anser att handledning är ett viktigt forum för socionomer, men att de slåss mot en smal budget.

– Med de utmaningar socionomer ställs inför i dag är handledning viktigare än någonsin, säger hon. ◀

ANNONS

HVB hem i Mora

- Tjejer och unga kvinnor 16-24 år
- Psykisk ohälsa
- Utredning och behandling
- DBT-färdighetsträning
- Samtalsterapi med psykolog
- Medicinsk uppföljning med läkare
- Vaken nattpersonal

Kontakta **Johan Krumlinde**, 070 537 59 85
johan.krumlinde@siljansnyckeln.se

www.behandlingshemmetnyckeln.se

Bostad med särskild service för människor med psykisk ohälsa enligt SoL

- 12 lägenheter med eget boende
- Män och kvinnor över 18 år
- Psykiska funktionsnedsättningar
- Individanpassat med individuella scheman
- KBT, MI och ESL
- Tillgång till personal dygnet runt

Mer information:
Föreståndare

Britt-Marie Svensson
073 381 05 74

britt-marie@siljansnyckeln.se

www.hinriksgarden.se

Maskorna i det sociala skyddsnetet växer

Bidragstak, aktivitetskrav för försörjningsstöd och kvalificering till välfärden. Regeringens bidragsreform ska få folk att gå "från bidrag till arbete" – men vad händer när vårt gemensamma välfärdssystem begränsas och villkoras?

TEXT THERESE JOHANSSON

SOCIALFÖRSÄKRINGEN är utformad för att ge ekonomisk trygghet och fånga upp människor innan de riskerar att hamna i försörjningsstöd – samhällets yttersta skyddsnet. Nu vill regeringen införa en stor bidragsreform där försörjningsstödet stramas åt och där vissa grupper måste kvalificera sig till välfärdssystemet. Förslag som fått massiv kritik från myndigheter och organisationer.

Nyligen släppte Sveriges Stadsmissioner den forskningsbaserade Fattigdomsrapporten 2025. Rapporten beskriver en växande fattigdom i Sverige och ett allt skörare yttersta skyddsnet.

– I dag lever närmare 700 000 i materiell och social fattigdom, det är nästan en fördubbling mot 2021. Samtidigt har det aldrig betalats ut så lite försörjningsstöd som i dag. Vi och andra aktörer i civilsamhället märker att allt fler har svårt att försörja sig själva och kommer till oss med mer akuta behov än vad vi sett tidigare, säger Jonas Rydberg, generalsekreterare på Sveriges Stadsmissioner.

Han menar att vi börjar närma oss ett läge där det yttersta skyddsnetet

inte skyddar människor från fattigdom – staten håller inte längre sin del av samhällskontraktet.

– När välfärdssystemet urholkas och staten drar sig tillbaka från ansvaret

för de mest utsatta står civilsamhället kvar och fångar upp. Men vi kan inte ta över statens jobb, det är långsiktigt otillräckligt och kommer leda till mycket mänskligt lidande och stora samhällskostnader. Tvärt emot vad regeringen påstår kommer skuggsamhället att växa, det säger också utredningen.

Jonas Rydberg
FOTO: STADSMISSIONEN

REGERINGENS argument att striktare tillgång till bidrag och försörjningsstöd skulle öka drivkraften till jobb är enligt forskning och erfarenhet helt felaktig, menar Jonas Rydberg.

– Det är ren signalpolitik.

Ett stort problem med debatten i dag är bilden av att människor hellre lever på bidrag än arbetar. Att ersättningarna är så generösa och att man kan stapla bidrag på varandra. Så ser inte verkligheten ut. De allra flesta drömmer om ett jobb för att bli själv-

försörjande. Det stora problemet är den höga arbetslösheten och trösklarna in på arbetsmarknaden.

Maria Persdotter är universitetslektor i socialt arbete vid Linköpings universitet. Hon tycker att förslaget om kvalificering till välfärden, där nyanlända och andra icke-medborgares rätt till vårt gemensamma trygghetssystem ska begränsas och villkoras, fått oförskämt lite uppmärksamhet med tanke på vad det innebär.

– Man tar nu ett avsteg från den universella välfärdsmodell som satt Sverige på kartan internationellt, nämligen idén att gemensamma trygghetssystem och välfärdsförmåner

Maria Persdotter
FOTO: AMANDA LINDSTRÖM

ska omfatta alla som bor i landet. Blir förslaget verklighet kommer vi få två skilda välfärdssystem: ett för medborgare och ett för icke-medborgare. Det är en bekymmersam utveckling.

Vad kan det få för konsekvenser?

– Det vi i dag betraktar som sociala rättigheter blir ett privilegium som människor måste göra sig förtjänta av. Man målar också upp en bild av att arbetslöshet och fattigdom är ett problem som bara rör en särskild grupp, i det här fallet människor med migrationsbakgrund, i stället för att se det som en angelägenhet för samhället som helhet. Man gör dem till syndabockar, en börda för samhället. Det banar väg för ett hårdare och mer ojämnt samhälle och skymmer sikten

för verkliga lösningar på exempelvis arbetslösheten.

Hon menar att man måste ställa sig frågan vad det gör med ett samhälle när det finns grupper som helt eller delvis saknar grundläggande rättigheter och socialt skyddsnät.

– Man kan också fråga sig vilka grupper som står näst på tur att få sina rättigheter inskränkta och villkorade? Kvalificeringskraven som nu diskuteras träffar i första hand personer som är nya i Sverige och hänger samman med den migrationspolitik som förts de senaste tio åren. Men i förlängningen är det också en fråga om den svenska välfärdsstaten i stort som borde engagera alla i det här landet som kan bli sjuka, arbetslösa och i

”Utsatta lämnas i händerna på civilsamhället medan socialt arbete i offentlig regi kommer handla mer om kontroll och övervakning.”

behov av hjälp.

Enligt en ny rapport från SNS, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, har socialförsäkringens regelverk blivit alltmer komplext, samtidigt som försäkringar stegvis gjorts inom olika delar där ingen har riktig överblick över konsekvenserna. Niklas Altermark, statsvetare vid Lunds universitet, varnar för en legitimitetskris när samhället inte erbjuder vad som utlovas.

– Vi lever i tron att vi har ett fantastiskt socialt försäkringssystem, men i praktiken är det väldigt skört. Välfärdssystemen har under flera decennier monterats ned bit för bit, och det skyddsnät som finns kvar har väldigt stora maskor. När vi väl står där i behov av hjälp och upptäcker

hur det egentligen ligger till uppstår en kris i tilliten gentemot staten. Det utgör ett minst lika allvarligt hot som det fusk med bistånd som politikerna nu flitigt diskuterar.

Fortsätter urholkningen av det generella trygghetssystemet kommer de som har råd behöva förlita sig

på privata försäkringslösningar – och de som har det svårast lämnas därhän, säger Niklas Altermark.

– Vi får ett samhälle där ansvaret flyttas från det gemensamma till individen. När det går åt helvete ligger det nära till hands att betrakta det som ett individuellt tillkortakommande. Utsatta lämnas i händerna på civilsamhället medan socialt arbete i offentlig regi kommer handla mer om kontroll och övervakning. Konsekvenserna blir ett hårdare samhälle med större klyftor. ◀

Niklas Altermark
FOTO: DAVID LAGERLÖF

TROTS LAGEN TVINGAS BARN TILL UMGÄNGE

"Lex Tintin" trädde i kraft för snart ett år sedan. Men trots lagen döms fortfarande till umgänge med en våldsam förälder. Socionomens granskning visar att fokus ofta ligger på att föräldrarna ska samarbeta.

TEXT ANNIKA CLEMENS ILLUSTRATION JENS MAGNUSSON

TEMAINNEHÅLL

EFTER "LEX TINTIN"

BARNETS RÖSTER SAKNAS

Stort fokus på att föräldrarna ska samarbeta, trots uppgifter om våld. **16**

FÖRÄLDRAALIENATION

Psykisk misshandel eller pseudovetenskap? **22**

UTBLICK NORGE

Följ med till Krissentret i Salten, i norra Norge. **24**

"LYFT BARNENS RÖSTER"

Tintins mamma Sanam Gharaee ser fortfarande brister i systemet. **28**

EFTER "LEX TINTIN"

Sofia var sju år när hon var hemma hos sin pappa och såg honom trycka upp sin nya sambo mot en vägg och hörde hur han frågade om hon var dum i huvudet. Hon såg honom dunka och slå på en dörr för att ta sig in i rummet där sambon var och hörde honom skrika att hon skulle öppna.

Pappan dömdes senare för kvinnofridsbrott, och för barnfridsbrott eftersom Sofia bevittnade händelsen. Till sin mamma har Sofia sagt att hon inte vill träffa sin pappa, men att hon inte vågar säga det till honom eftersom hon tror att han kan bli arg.

Socialnämnden bedömde att det skulle innebära en risk för Sofia om hon tvingades till umgänge med pappan, trots det dömde tingsrätten att Sofia ska ha umgänge med sin pappa var fjärde lördag.

Några dagar senare, i en annan del av landet, dömde tingsrätten att Oskar, tio år, ska ha umgänge med sin pappa varannan helg. Pappan är tidigare dömd för barnfridsbrott mot Oskar, ofredande mot hans mamma och för misshandel efter att ha tagit stryppgrepp på hans äldre syster.

Sofia och Oskar heter egentligen något annat, men domarna är några exempel där tingsrätter dömer till umgänge med en förälder, trots att det finns en våldshistorik. Så var det även för Constantin, "Tintin", åtta år som mördades av sin pappa.

EFTER MORDET LOVADE politikerna ändring i lagen för att det inte ska hända igen, vilket resulterade i en ändring i föräldralken, Tryggare hem för barn. Men trots att ändringen trädde i kraft vid årsskiftet förekommer det alltså fortfarande att barn tvingas till umgänge med en förälder som har utsatt dem för våld.

– Jag förvånas över att jag inte ser ett större skifte i attityder från domstolarnas håll, säger Sanne Andersson, jurist och talesperson i barnrättsfrågor vid juristbyrån Familjens jurist.

I en genomgång som Socionomen har gjort av

domar i vårdnadstvister under en månads tid hittades ett tiotal fall där domstolarna dömt till umgänge trots att det förekommit uppgifter om våld, hot eller oro för att det fanns risk att barnet skulle föras bort.

Sanne Andersson känner igen problematiken från de fall hon har drivit.

– I flera fall brister riskbedömningen, trots att det finns en konstaterad våldshistorik, till exempel en misshandelsdom eller dom om barnfridsbrott. Det förvånar mig att man inte i högre utsträckning tar hänsyn till det trauma barnet lever med.

I FLERA DOMAR som Socionomen har tagit del av önskar den ena föräldern inget umgänge alls med den andra föräldern, bland annat på grund av tidigare våld eller hot om våld. Men under tvistens gång har ändå föräldrarna kommit överens om visst umgänge och domstolen konstaterar då att det är till barnets bästa att följa föräldrarnas överenskommelse. Även detta är något som Sanne

Sanne Andersson
FOTO: STEFAN TELL

Andersson känner igen.

– Det är ett stort fokus på att föräldrarna ska nå en gemensam lösning och det finns en stark påtryckning på föräldrarna att komma överens, oavsett hur omständigheterna ser ut. Det kanske inte alltid är till barnets bästa. I de flesta fall är det bra, men har det förekommit våld eller andra orosmoment är det ofta olämpligt.

Hon har själv sett hur personer som uppger att de är utsatta för våld inte blir tagna på allvar i domstolen. Samt att domstolen många gånger fokuserar på det våld som förekommit under en relation och sedan konstaterar att risken för fortsatt våld inte är överhängande.

– Det menar jag är en kunskapslucka. Det saknas kunskap om hur eftervård och psykiskt våld fungerar och om hur barn uppfattar våld i hemmet, både om de utsätts för det och om de bevittnar det.

Tanja Hillberg, sakkunnig i barnfridsfrågor på Unizon, riksförbundet för 140 kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer, pekar på samma problematik. Hon har noterat ett fokus på risken att barnen ska utsättas för nytt våld. Samtidigt som den risken ska väga tungt menar hon att upplevelsen för barnet är minst lika viktig att ta hänsyn till.

Gabriella Alner
Knutsson

FOTO: ÖREBRO UNIVERSITET

” Det finns ett starkt tryck på föräldrarna att komma överens. ”

Socionomens granskning

- Socionomen har begärt ut alla domar i vårdnadstvister mellan den 15 augusti och 15 september 2025. Av de 361 domar vi fick innehöll 77 uppgifter om våld, hot eller övergrepp. I 13 av dessa dömde tingsrätten ändå till umgänge. I vissa fall var det mot den andra förälderns önskan, och ibland efter att föräldrarna under processens gång kommit överens. I många domar saknades uppgift om barnets inställning.

Ur domstolarnas resonemang

Nedan är några citat ur de domar Socionomen hittade där det förekommer uppgifter om våld.

”Under umgänget får XX ej fråga barnen om deras bostadsort, boende, skola/förskola eller andra omständigheter som kan röja deras skyddade uppgifter.”

”Parallellt med familjemålet pågår en förundersökning mot motparten som är misstänkt för misshandel, olaga hot och brott mot barnens fridsskydd.”

Dom: Umgänge på helgdagar, till en början med umgängesstöd därefter utan stöd. Barnen 7 och 4 år.

”Det som försvårat är att XX och barnen bor på skyddad adress och att det finns en risk att vistelseorten röjs...”

Dom: Gemensam vårdnad, umgänge en söndag varannan månad. Barnen 6 och 3 år.

”Detta gör att tingsrätten ställer sig mycket frågande till de uppgifter om hot och våld som lämnats av XX. Det innebär även att tingsrättens bedömning av vårdnad och umgänge grundar sig på helt andra förutsättningar än de som socialtjänsten gjorde vid sin bedömning.”

Dom: Gemensam vårdnad, umgänge med pappa varje lördag och senare varannan helg. Barnet 2 år.

”Mamman har lyft att XX starkt visar att han inte vill åka till sin pappa... Det finns inget i övrigt som tyder på att XX skulle fara illa hemma hos sin pappa. XX är liten och det kan finnas flera olika förklaringar till varför han reagerar...”

Dom: Gemensam vårdnad, växelvis boende. Barnet 5 år.

”Vi kan inte fullt ut veta hur djup och realistisk XX:s rädsla för bortförande är eller exakt vad hon varit utsatt för.”

Dom: Umgänge med pappa varannan helg. Barnet 2,5 år.

” Det bästa är inte alltid att samarbeta och kommunicera. ”

Tanja Hillberg
FOTO: CLAUDIA BACKHOLM

► – Man måste ha förståelse för hur det påverkar barnet. Föreställ dig att du varannan helg måste träffa den du är rädd för – hur skulle du må?

På Unizon tycker de att lagändringen är ett viktigt steg på vägen men ser inte att den har fått fullt genomslag i praktiken. Tanja Hillberg efterlyser en gemensam metod för att göra riskbedömningar då både familjerätter och domstolar behöver ökad kompetens.

– Det är något vi skulle vilja se på ett nationellt plan för att det inte ska bli godtyckligt. Just nu har familjerätterna inte en strukturerad metod för att göra riskbedömningar.

Även Sanne Andersson på Familjens jurist efterlyser ökad kompetens hos såväl domare som nämndemän, ombud och familjerättssekreterare.

– Jag ser tyvärr ofta brister i utredningar. Nivån och kvaliteten skiljer sig mycket från kommun till kommun och från domstol till domstol.

Många gånger står ord mot ord i rätten och då väger socialtjänstens underlag och utredningar tungt.

– Utredningarna behöver ha väldigt bra riskbedömningar. En del är jättebra, men det finns också stora brister. Det behövs ett kunskapslyft i alla led.

Hur påverkas då socialtjänstens utredningar av en pågående vårdnadstvist? Enligt Gabriella Alner Knutsson, doktorand vid Örebro universitet, minskar socialtjänstens fokus på själva våldet när det samtidigt pågår en vårdnadstvist.

– Det kan komma tankar om att föräldrar använder uppgifter om våld för att vinna tvisten

vilket bland annat gör att man upplever situationen som mer svårbedömd, berättar Gabriella Alner Knutsson.

I SIN FORSKNING har hon studerat utredningar och intervjuat utredande socialsekreterare. Hon har sett att vårdnadstvisten och själva konflikten mellan föräldrarna får stor plats i barnavårdens ärenden. Liksom Sanne Andersson och Tanja Hillberg ser Gabriella Alner Knutsson att det läggs stor vikt vid att föräldrarna ska samarbeta, men hon ifrågasätter om samarbete alltid är att föredra om det har förekommit våld. Genom att fokusera på konflikten läggs lika stort ansvar på båda föräldrarna att komma vidare och komma överens, förklarar hon.

– Om det pågår en konflikt och ett barn har varit utsatt för våld kan det vara olämpligt för den icke-våldsutövande föräldern att inte validera barnets upplevelse av våld, utan i stället bara prata väl om den andra. Det bästa är inte alltid att samarbeta och kommunicera.

I stället bör man prata om våld som våld och konflikt som konflikt, konstaterar hon.

– Om vi har en förälder som är våldsutsatt och har gjort vad den har kunnat för att skydda barnet och begär ensam vårdnad, då kanske man inte ska prata om föräldern som att hon inte kan samarbeta.

PÅ UNIZON TROR Tanja Hillberg att en så kallad meddelandeplikt, där domaren förklarar domslutet för barnet och gör det begripligt, skulle göra skillnad. Hon menar att både familjerätter och domstolar behöver ökad förståelse för barnets perspektiv.

– Om ett barn är rädd för en förälder som har utövat våld ska det inte vara umgänge. Det är skadligt. Ur barnets perspektiv blir man som yrkesverksam en förlängd arm av förövaren om man låter tvångsumgänge fortgå. Det får barn att tappa tilliten till vuxenvärlden och vi får barn som tystnar.

I domen om Sofias umgänge med sin pappa var domaren oenig, men nämndemännen dömde alltså till umgänge. Rätten befarade att Sofias mamma skulle ha svårt att tillgodose Sofias behov och eventuella önskemål om att träffa sin pappa, om umgänge inte reglerades av tingsrätten.

För Oskar konstaterade tingsrätten att: ”det är den framtida risken som är avgörande för tingsrättens bedömning av vad som är bäst för barnet”. Trots domar mot pappan och mammans rädsla för att han ska utsätta henne och Oskar för våld och andra kränkningar, kom rätten fram till att umgänge ska ske trots ”konkreta omständigheter som talar för att det finns en i viss mån förhöjd risk”. ◀

Tryggare hem för barn, ”Lex Tintin”

● Portalparagrafen i föräldrabalken om barnets bästa ändrades och från och med den 1 januari 2025. I den har risken för att barnet far illa en särskild framträdande plats. Enligt den nya lagen ska barnets bästa gå före rätten till umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med.

ANNONS

 Socialstyrelsen

Ser du mig?

Alltför ofta lämnas barn ensamma med sin oro när de ser sina föräldrar gå igenom svårigheter. Trots att de har rätt till stöd.

Vi behöver bli fler som uppmärksammar barnen.

EXPERTEN

Föräldraalienation – misshandel eller pseudobegrepp?

Danmark har förbjudit föräldraalienation i lag. Men i FN avfärdas det som pseudobegrepp. TEXT ANNIKA CLEMENS

FÖRÄLDRAALIENATION **BESKRIVS** som en form av psykiskt våld där den ena föräldern genom manipulation förmår barn att ta avstånd från den andra föräldern som den tidigare har haft en god relation till, utan att det finns befo-gade skäl till det. Men det råder delade meningar om huruvida begreppet bör användas i domstol.

Enligt VBU (Vårdnad Boende Umgänge), en förening som arbetar

”Vi säger med den här lagen att det inte är okej. Ni går emot era barn.”

för barns rätt till båda föräldrarna, är föräldraalienation en form av barn-misshandel som kan leda till ångest och PTSD. Att förneka begreppet leder till att barn förlorar kontakten med en förälder och ofta hela nätverket av släktingar på den sidan, menar föreningen som anser att begreppet bör vara en del av rättsprocessen i vårdnadstvister.

Gabriella Alner Knutsson
FOTO: ÖREBRO UNIVERSITET

I Danmark infördes ett förbud mot föräldraalienation i lagen i januari 2025. Det som kallas trakasserier mot samarbete, inklusive föräldraalienation, kan nu få konsekvenser.

– Vi säger med den här lagen att det inte är okej. Ni går emot era barn. Ni

som vuxna måste reda ut det här, sade Camilla Fabricius, ledamot i folketinget och socialpolitisk talesperson för danska socialdemokraterna, till SVT.

Men i en rapport till FN:s rapportör om våld mot kvinnor och flickor avfärdas begreppet som pseudo-vetenskap. Och många forskare hävdar att det leder till att barn som har utsatts för våld tystas. De anser att det bygger på seglivade myter om hur kvinnor ger falska uppgifter om våld och konstaterar att begreppet saknar evidens.

– Det är ett väldigt kontroversiellt begrepp, säger Gabriella Alner Knutsson, doktorand vid Örebro universitet.

– En föräldraalienation, där den ena föräldern med medvetet ont uppsåt vänder barnen mot den andra föräldern, det tror jag är väldigt

ovanligt. Det kan ju finnas fall där den ena har psykisk ohälsa och medvetet vänder barnet från den andra föräldern, men då handlar det kanske mer om psykisk ohälsa. ◀

Juridiskt ombud för barn utreds

● Regeringen har tillsatt en särskild utredning för att analysera hur barnets ställning ska stärkas i vårdnadstvister och om det bör införas en rätt för barnet att ha ett eget juridiskt biträde. Utredaren ska också överväga om en tillfällig företrädare för barn ska kunna utses hos socialtjänsten i frågor som gäller vårdnaden.

Utredningen ska presenteras för regeringen i augusti 2026.

ANNONS

JUNO[®] AI

för kommuner

En ny AI-tjänst för handläggare

Få snabba, trygga svar på juridiska frågor baserade på kvalitetssäkrade rättskällor och kommunens lokala styrdokument. Resultatet? Mindre administration och mer tid för det mänskliga mötet.

▶ **Testa tjänsten i 14 dagar:**
nj.se/testa-juno-ai-kommun

”Socialtjänsten saknar kunskap om våld i nära relation”

Det skyddade boendet i norska Bodö har prisats för sin verksamhet och metoderna har spridits över stora delar av världen. Men även här tvingas barn till umgänge med en våldsam förälder. ”Det är ett stort, stort problem.”

TEXT ANNIKA CLEMENS FOTO JOHAN STRINDBERG

Varje barn som kommer till krisesentret i Salten får en säck med en dagbok, en ficklampa, en nalle, en tandborste och andra toalettartiklar. I säcken ligger också ett brev där Barnombudsmannen hälsar välkommen och berättar att det aldrig är barnets fel att föräldrar slår och att alla barn har rätt att vara trygga.

Verksamheten har prisats och verksamhetschef Wanja J Saether reser världen runt för att

berätta om hur de arbetar. Men även här, i det hon kallar världens tryggaste land, tvingas barn till umgänge med föräldrar som utövat våld. Det gäller även dem som behövt ta sin tillflykt till ett skyddat boende. Hon berättar om mamor på boendet som har varit så rädda att de har kränts när det har varit dags att lämna barnen.

– Helst vill vi bara säga till dem att skydda sina barn, men det är inte så lätt om det är bestämt att det ska vara umgänge.

TROTS ATT MYNDIGHETERNAS intentioner är att inte tvinga barn till umgänge med en våldsam förälder görs det ”hela tiden”, berättar Wanja J Saether. Framför allt med de minsta barnen.

– Det är vanligast bland de små barnen. De som är under fem år, de skickar vi ensamma till en våldsutövare. Det är ett stort, stort problem.

Både Norge och Sverige har undertecknat Istanbulkonventionen där artikel 31 konstaterar att barn inte ska tvingas till umgänge om det finns risk för våld. Trots det visar forskning i Norge att det sker i tre fall av tio, enligt Wanja J Saether.

– Många tror att det finns möjligheter för oss, eller för socialtjänsten och polisen att stoppa umgänge med en våldsam förälder. Men den enda som kan stoppa umgänge är domstolen, säger hon.

– Och i ärlighetens namn är det där de har minst kompetens om våld i nära relation, så det sker i princip aldrig.

I över 30 år har hon jobbat på krisesentret som är beläget i Bodö i norra Norge. De har skrivit böcker, producerat filmer, informationsmaterial och har spridit kunskap om våld i nära relation och om hur barn utsätts.

Krisesentret i Salten

- Drivs kommunalt och har ett upptagningsområde på tolv kommuner i området Salten.
- Ungefär hälften av Norges krisesenters (skyddade boenden) drivs i kommunal regi, men kommunen står alltid för finansieringen. Alla kommuner ansvarar för att det finns ett skyddat boende, eller tillgång till ett, för kommunens invånare.
- 2024 bodde cirka 1 700 barn på något av Norges 41 skyddade boenden.

Vi måste komma bort från uppfattningen att folk ljuger sig in på krisesenter. Det sker inte, ingen vill bo här på institution", säger Wanja J Saether.

ROM	INNE	UTE
Rom 1A	●●●	●
Rom 1B		
Rom 2A	●●●	●●●
Rom 2B		
Rom 3		
Rom 4	●	
Rom 5		●
Rom 6	●	
Rom 7		
Rom 8		●

Boendet har tio rum, varav åtta är avsedda för kvinnor och två för män.

BRISTEN PÅ KOMPETENS är ett stort problem, tycker Wanja J Saether. Även inom socialtjänsten i Norge, åtminstone i det som kallas barnevaernet, den myndighet som arbetar med individ- och familjeomsorg. Missstro mot dem finns, inte bara ute i samhället där LVU-kampanjen även här har satt sina spår, utan periodvis även på krisesentret.

– Det har inträffat händelser där de har gjort allvarliga fel. Vi tycker också att de har agerat konstigt.

Hon berättar om exempel när boendet har gjort orosanmälningar om familjevåld, men där socialtjänsten i stället döper om ärendet till tvist mellan föräldrarna. Och andra exempel där en förälder på det skyddade boendet kallas till möte med socialtjänsten tillsammans med den andra, våldsutövande föräldern, med informationen om att de måste samarbeta om barnet.

– Vi upplever att barnavaernet är för dåliga på våld i nära relation och för dåliga på misshandel av barn. Vi upplever att kompetensen är för låg.

Boendet har tio rum, de flesta avsedda för kvinnor. Men avskilt, med egen ingång och utan möjlighet att gå emellan, finns också två rum avsedda för utsatta män. Den lag som snart ska träda i kraft i Norge slår fast att män och kvinnor inte

” Här kan de vara trygga, förutom när vi måste skicka dem till umgänge. ”

ska bo tillsammans på skyddade boenden.

– Det tycker vi är bra. Män som arbetar här är utbildade att agera på ett sätt som är tryggt för kvinnorna, det kan vi inte kräva av våldsutsatta män, säger Wanja J Saether.

Däremot upplever hon inte några problem med att män arbetar på kvinnoavdelningen och vice versa.

LOKALERNA ÄR NYBYGGDA sedan ett drygt år tillbaka och varje dörr in till rummen har sitt eget djur i sin speciella färg. "För att barnen ska hitta."

Wanja J Saether följer själv några barn särskilt noga, inte minst när det handlar om högriskfall där så få som möjligt bör vara inblandade. Men hon träffar också alla barn som bor på centret.

Istanbulkonventionen

- Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet antogs i Istanbul 2011.
- Den syftar till att bekämpa våld mot kvinnor och våld i nära relation.
- I artikel 31 står att de som undertecknat konventionen ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att umgängesrätt och vårdnad inte äventyrar barns rättigheter och säkerhet.

Hon har möten med dem och för protokoll.

– Det är en del av barnkonventionen. Alla barn har rätt att bli hörda. De får komma med klagomål och idéer till mig. Senast hade de synpunkter på 13-årsgränsen på ungdomsrummet. En sommar tyckte de att de fick för lite glass. Då bestämde vi att alla skulle få glass när solen sken. Sedan fick vi en sommar där solen sken nästan varje dag...

Runt byggnaden finns övervakningskameror, "panikknappar" och en särskild anställd har koll på säkerheten. För många barn är det här den enda platsen de kan vara trygga på.

– Så snart de går ut genom den dörren utgör de fritt vilt för våldsutövande fäder och mödrar, rättsapparaten och socialtjänsten. Men här kan de vara trygga. Förutom när vi måste skicka dem till umgänge.

I DANMARK, berättar hon, förekommer inget umgänge alls för dem som bor på skyddat boende. Något hon tycker vore bra, åtminstone i den akuta fasen. Men det är komplicerat, medger hon.

– Större barn kan ha behov av att träffa den andra föräldern, så det måste finnas utrymme för individuella bedömningar. Men i den första, akuta

fasen ska ingen tvingas ta ställning till om de vill ha umgänge med föräldern som har varit våldsam.

Det kan leda till att en del föräldrar felaktigt hindras från att träffa sina barn under en period.

– Men just under den här tiden när man tar reda på vad som faktiskt är bäst, då får far tåla att vänta, för det är barnets bästa som gäller.

Oftast är det "far" det handlar om. Cirka 90 procent av de som söker skydd på boendet är kvinnor. Av de män som kommer har 40 procent upplevt våld från en annan man.

Det finns många sorgliga berättelser, konstaterar hon, men berättar också om sms hon fått där barn tackar henne för att hon har räddat deras liv.

Ett av alla barn hon har träffat kom med en liten väska som han höll hårt i handen. Inte ens när barnet hade somnat lyckades hon ta väskan ur hans hand, så hårt höll han i den. Dagen efter frågade hon vad den innehöll och fyraåringen öppnade och visade en ficklampa, en mobiltelefon, några kex och en slangbella.

– Det var inte leksaker, det var en beredskapsplan. Det är väldigt illustrativt att en fyraåring går omkring med det i väskan. Inte ens i världens tryggaste land lyckas vi skydda barnen. ◀

"Vi behöver special-domstolar"

Efter att 8-åriga Tintin dödats av sin pappa startade en rörelse för ändrad lagstiftning med starkare barnperspektiv. Frontfigur blev Tintins mamma, barnpsykiatern Sanam Gharaee, som menar att det fortfarande är mycket kvar att göra. TEXT ANNIKA SJÖBERG

Sedan Tintins död har hans mamma, Sanam Gharaee, kämpat för barns rätt att få sina egna röster hörda vid vårdnadstvister, särskilt då det förekommer uppgifter om våld. Hon grundade föreningen Lex Tintin och har oräkneliga gånger berättat sin och Tintins historia och haft mycket kontakt med politiker och beslutsfattare. Så när regeringen meddelade att en förändring i föräldrabalken, Tryggare hem för barn, skulle bli verklighet kände hon en enorm lättnad. Samtidigt visste hon redan då att implementeringen skulle bli svår.

– Lex Tintin har ett stort värde men vi måste också se till att rättstillämpningen följer lagen. Själv jobbar jag i vården och vi förbereder oss för lagändringar. IVO skulle aldrig tolerera om vi ett halvår efter att en lag trätt i kraft säger att vi inte riktigt lärt oss än, säger hon.

När tvisten om Tintins umgänge pågick fick hon höra från socialtjänsten att det bästa för

Om föreningen Lex Tintin

Föreningen bildades 2023 och är en ideell förening.

Syftet är att möjliggöra trygga hem, en uppväxt fri från våld och ett liv utan våldsutsatthet för alla barn i Sverige.

Föreningen verkar för lagändringar och för implementering av de lagar, den kunskap och erfarenhet som finns i dag och som ska se till barnets bästa.

barnet är att föräldrarna inte är i konflikt. Hon uppmanades att försöka samarbeta, för Tintins skull. Det menar hon är helt fel tankesätt.

– Det är samma person som är en våldsam partner som också är förälder. Att den som utsatts för våld ska kunna separera sin egen utsatthet från barnets relation till den våldsutövande föräldern är orimligt. Då förstår man inte maktcykeln. Hur

” Hela tvisten utgår fortfarande från föräldrarnas behov. ”

ska den föräldern kunna bemöta ett barn på ett bra sätt om den inte kan bemöta en vuxen? frågar hon.

SANAM GHARAE säger att hon gärna velat att Tintin skulle ha en bra relation med sin pappa, att hon tror på människors förmåga att förändras.

– Men då måste det finnas ett ansvarstagande och en uttalad vilja till förändring. Den förälder som inte erkänner barnets rädsla eller otrygghet är heller inte redo att ta ansvar för barnets känslor och jobba med relationen, säger hon och fortsätter:

– Hade Tintins pappa sagt att "jag förstår att Tintin är rädd för mig, hur ska vi göra för att relationen ska bli bättre?" hade vi kanske kunnat hitta ett sätt. Men har man väl hamnat i rätten har det i regel gått så långt att det inte går att resonera kring våldet, menar hon.

MED LEX TINTIN på plats jobbar föreningen med samma namn vidare för att stärka barnets rättigheter i frågor som rör umgänge, bland annat genom utbildningar och ökad kompetens.

– Hela tvisten utgår fortfarande från föräldrarnas behov. Vi behöver ha specialdomstolar, eller specialrådmän, som kan sätta barnet i centrum för den tvist som berör deras liv.

Sanam Gharaee är också kritisk till att det i dag är familjerättens utredning som ligger till grund för riskbedömningen för barnet.

– Den kan vara flera månader gammal och det kan ha hänt massor efter det, säger hon. Framför allt vill hon att barnens röster ska lyftas. Att barnen själva ska få komma in i rättssalen, få ett eget juridiskt ombud och kunna prata direkt med domaren.

–Tintin frågade flera gånger varför han inte fick prata med domaren, efrersom de inte lyssnade på mig. ◀

Hej socionom! Hitta din vidareutbildning hos oss:

→ Strukturerad familjehemshandledning

Hög kvaliteten med evidensbaserade metoder

→ MI i praktiken

Motiverande samtal för socionomer

→ Skolfrånvaro – intensivutbildning

Öka närvaron med rätt metoder

→ Skolsociala team

KBT-verktyg och samverkan för ökad skolnärvaro

PSYKOLOGIAKADEMIN

Boka och läs mer: psykologiakademien.com

“ALLA SOCIONOMER BORDE SKRIVA EN DEBATTARTIKEL”

För Marika Bjerstedt är det självklart att som socionom också engagera sig politiskt. Det tog henne hela vägen till rollen som kommunalråd i Osby där hon fick de socialpolitiska diskussionerna i kommunstyrelsen att gå varma.

TEXT TIM ANDERSSON FOTO EMMA LARSSON

M ALLA socionomer någon gång i livet skrev en debattartikel i Expressen, hade världen varit en bättre plats.

Eller – vi hade åtminstone sluppit gå igenom ännu en valrörelse utan socialpolitik på agendan.

Det menar Marika Bjerstedt, familjebehandlare på öppenvårdsverksamheten Familjehuset i Osby.

– Samhället är så segregerat i dag att beslutsfattare sällan träffar de personer som vi möter i vårt arbete. Som socialarbetare måste vi därför dela med oss av vår kunskap.

Vi ses på hennes jobb, en kort men varm augustipromenad från centrum. Hon har varit här ett och ett halvt år nu, och trivs så bra att hon har för avsikt att stanna till pensionen.

– I dag har vi haft teammöte där vi fördelade ärenden. Jag brukar få dem som rör våld i nära relationer. Det känns som en cirkelslutning: den

första motionen jag skrev handlade just om det. Jag tyckte att vi inte bara skulle fokusera på de våldsutsatta, utan också på våldsutövarna, eftersom det är där vi kan lösa problemet.

Ja, Marika Bjerstedt har inte nöjt sig med att skriva artiklar för att påverka samhällsutvecklingen – hon är politiskt aktiv. I många år var hon det på heltid, först som kommunalråd och sedan som oppositionsråd för Socialdemokraterna.

Debattinlägg är bra, menar hon, men ännu bättre är att ansluta sig till ett parti – mindre viktigt vilket – och använda plattformen för att göra sin röst hörd.

– Vill man spetsa till det lite kan man säga att den socionom som inte intresserar sig för politik inte är intresserad av sitt arbete eller sina klienter. Allt vi gör hela dagarna är ju politik, eller åtminstone resultatet av den. De resurser som begränsar vårt arbete och de lagar som vi ska se till efterlevs avspeglar direkt det senaste valet.

Varifrån kommer Marika Bjerstedts engagemang? Vi får nog börja i ilskan. Den är ett av hennes bärande karaktärsdrag, berättar hon med ett leende.

När hon var ung var den explosiv och riktades brett: mot krig, förtryck, miljöförstöring. Mot orättvisor generellt.

– Jag var en väldigt arg tonåring. På den tiden kände jag mig inte delaktig i mitt eget liv – kan man säga så? Jag kan mycket väl förstå den alienation som man stöter på hos en del ungdomar här.

Skolbänken framför en mässande auktoritet var inte hennes plats på jorden, så hon lämnade gymnasiet med ”kassa betyg”. Jobbade därefter med lite av varje: som bartender, personlig assistent och i hemtjänsten. Det var först med en dotter i magen som hon bestämde sig för att plugga vidare.

EFTER TRE TERMINER på Komvux och tre och ett halvt år på Socialhögskolan hade hon sin examen.

– Yrket passade mig perfekt: äntligen fick jag en möjlighet att göra något praktiskt av den där ilskan. Jag började som familjerättssekreterare och jobbade senare som fältare och som chef

” Plötsligt satt man där på valnatten och hade blivit kommunalråd. ”

→
"Samhället är så
segregerat i dag att
beslutsfattare sällan
träffar de personer vi
socio­n­o­m­e­r möter i
vårt arbete."

Marika Bjerstedt.

Ålder: 48 år

Bor: På en gård utanför
Osby i norra Skåne.

Gör: Familjebehandlare på
öppenvårdsverksamheten
Familjehuset i Osby.

I dag har Marika Bjerstedt svårt att ringa in vad hon konkret åstadkom som kommunalråd: "Socialpolitiken är inget monumentbyggande."

” Vill man spetsa till det lite kan man säga att den socionom som inte intresserar sig för politik inte är intresserad av sitt arbete. ”

► över fritidsgårdarna i grannkommunen. Och jag älskade det.

Samtidigt insåg hon tidigt, redan mot slutet av utbildningen, att det fanns gränser för vad hon kunde åstadkomma inom ramen för sin yrkesroll.

– Jag hade väldigt många åsikter och upptäckte en hel del problem jag inte kunde åtgärda från socionomskrivbordet. Det var det som ledde mig in i politiken.

DE TVÅ SPÅREN löpte länge parallellt i hennes liv och korsbefruktade varandra. Andra gånger hamnade de i konflikt, åtminstone utifrån andras perspektiv. Hon minns hur hennes chef ibland påtalade att hon var inne och ”tassade på politikens område.”

– Jag kunde till exempel tycka att vi skulle tjäna på en till fältare, att det förebyggande arbetet skulle löna sig i längden. Jag ansåg att det var strategiskt tänkande men att flytta resurser är

naturligtvis politik.

Samtidigt fick hon alltmer förtroende av partiet. Rollerna följde på varandra: ersättare i kommunfullmäktige, ledamot i utbildningsnämnden, vice ordförande i socialnämnden, gruppleddare i kommunstyrelsen.

– Så blev det val 2014 och vår kandidat, som varit kommunalråd i 29 år, skulle gå i pension. Jag hamnade överst på listan – och vi vann! Plötsligt satt man där på valnatten och hade blivit kommunalråd.

Det var inget hon direkt hade planerat, säger hon. Och det var med viss sorg hon lämnade sitt jobb på fritidsgården.

– Samtidigt hade jag stora ambitioner med politiken, särskilt vad gäller skola, socialpolitik och ungdomars delaktighet.

I kommunstyrelsen började de diskutera mer socialpolitik, men vad åstadkom hon rent praktiskt? Det är svårt att svara på, säger hon.

” Jag har haft en del duster inom partiet, men det behöver du inte skriva. Jag ska försöka att inte mucka med någon nu utan bara göra nytta. ”

- ▶ Somliga politiker reser hus för att materialisera sitt eget arv, men socialpolitiken är inget monumentbyggnad.

Samtidigt insåg hon snart att politikernas makt är begränsad.

– När jag jobbade inom socialtjänsten trodde jag att politikerna bestämde allt men som politiker insåg jag att makten snarast finns inom förvaltningen. Tjänstepersoner har stort utrymme att motverka politiska beslut, om de inte tycker att de är bra.

TVÅ ÅR EFTER valförlusten 2018 lämnade Marika Bjerstedt posten som oppositionsråd. Varför? Det finns flera svar på den frågan. Ett är att hon saknade markkontakten i det sociala arbetet. Ett annat bottnar i en besvärande, och för henne lite okänd aspekt av politiken: offentlighetens ljus. Hon kände sig ofta som allmän egendom.

– Jag ville vara en lyssnande politiker men i vilken mån det är möjligt beror på hur folk pratar. Jag fattar nu vad det handlar om när politiker slutar lyssna. Det är en strategi för att orka och jag ville inte hamna där. Jag vill vara en mjuk människa.

Vad har du lärt av tiden i politiken?

– Jag vet under vilka villkor de här politikerna verkar vilket gör att jag har en större förståelse för dem. Jag vräker inte ur mig saker som att de är dumma i huvudet...

Hon har också insett hur viktigt det är att professionen upplyser och påverkar politiken. Dåliga socialpolitiska beslut handlar ofta om okunskap, och ibland om medveten ignorans. Ett exempel på det senare är utvecklingen inom kriminalpolitiken.

– Hårdare tag och straff i ungdomsbrottligheten har ju noll stöd i evidens. Man kräver av oss inom socialtjänsten hög grad av evidens och beprövad erfarenhet, vilket är bra, medan

politikerna själva har gått på tvärs med allt detta i femton år.

Klyftan ökar?

– Ja! Det är störande. Och det handlar inte om partipolitik. Jag tycker att Socialdemokraterna ofta är lika goda kälsupare i den här frågan. Jag har haft en del duster inom partiet, men det behöver du inte skriva. Jag ska försöka att inte mucka med någon nu utan bara göra nytta!

Apropå det: Hur är det med den där ilskan?

Hon skrattar.

– Den är kvar! Men jag har lärt mig hantera den, och med åren att vara glad, lugn och arg på samma gång.

Politiken har alltså mycket att lära av det sociala arbetet. Men är också det omvända sant? Ja – om man saknar den bredare bilden av samhället finns risken att man gör strukturella problem till individuella, säger hon.

– Här på socialtjänsten hanterar vi individer. Vi diskuterar hur de har det i sin familj, hur de kan utvecklas i sitt föräldraskap, och så vidare. Men de är ju beroende av att andra saker fungerar i deras liv: bostadsmarknaden, arbetsmarknaden, ekonomin. Vad är det för vits att prata med arbetslösa personer om varför de inte får jobb, om det inte finns några lediga i kommunen?

Tack för den här intervjun. Nu ska jag hem och skriva 8 000 tecken.

– Det är ju samma som en längre debattartikel i Expressen!

En sådan som hon alltså uppmanar sina kollegor att skriva någon gång under karriären. Den här intervjun är inte något debattinlägg, men hon hoppas ändå att den kan ha en funktion.

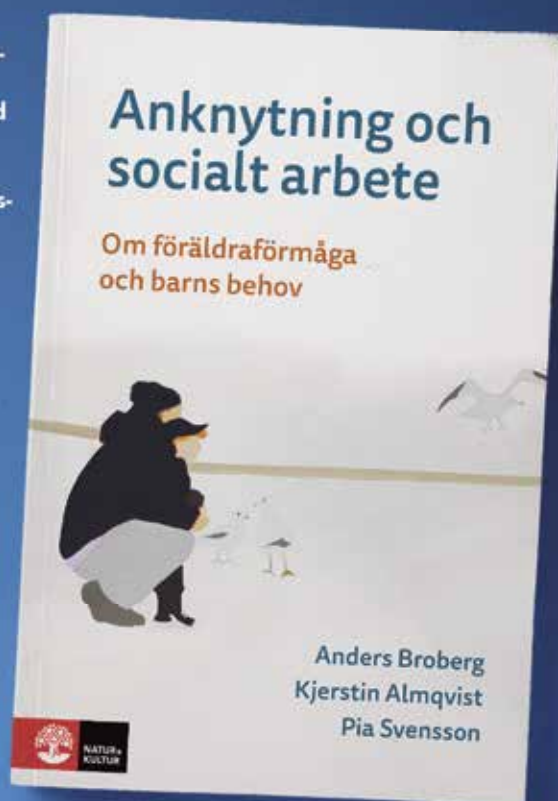
– Jag vill gärna inspirera till att utforska det system vi verkar inom. Du får ut mer av ditt arbete då. Vi har pratat en del om frustration här men ett politiskt engagemang är faktiskt mer givande än frustrerande. ◀

Om föräldraförmåga och barns behov

Anknytningsteorin visar hur avgörande trygga nära relationer är för oss människor – speciellt under uppväxten. Den berör därför många frågeställningar i socialt arbete med familjer. Författarna ger en grund i denna teori och berättar bland annat hur barnet utvecklas i samspel med sin uppväxtmiljö och sitt genetiska arv. Därefter beskriver de hur anknytningsteorin kan bidra till mer genomarbetade beslut i olika ärenden som rör barn och föräldrar.

Vad kännetecknar tillräckligt bra föräldraförmåga? Hur kan man stödja föräldrar att separera från varandra men inte från barnen? Hur påverkas barn när en förälder utsätts för våld eller utsätter sin partner och/eller barn för våld? Boken tar även upp tvister, barnavårdsutredningar och insatser som stöd i föräldraskap samt samhällsvård som familjehem.

Anders Broberg är leg. psykolog, leg. psykoterapeut och professor emeritus i klinisk psykologi vid Göteborgs universitet.
Kjerstin Almqvist, leg. psykolog, leg. psykoterapeut och senior professor i psykologi vid Karlstads universitet.
Pia Svensson är socionom, leg. psykoterapeut och adjunkt på Institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet.

Socialt arbete med äldre, 2 utg. Håkan Jönson, Tove Harnett

Den analytiska socialarbetaren
Jonna Granberg,
Raimo Lappalainen

När goda människor handlar ont
Dorthe Birkmose
Översättning:
Ida Jonsson Renman

Utvärdering, uppföljning och granskning i socialt arbete
Björn Blom m.fl. (red.)

Michelle och Max vann C-uppsatstävlingen

Då var det avgjort! Segrare i årets C-uppsatstävling är Michelle Nilsson och Max Palmgren från Lunds universitet, för sin uppsats om IPS-metoden och hur den används i Sverige.

Hur var reaktionen när ni fick veta att ni vunnit?

Max: Jag satt på ett tåg mellan Linköping och Malmö som var försenat och hade så tråkigt att jag loggade in på min gamla studentmejl. Då såg jag mejlet om att vi hade vunnit. Det blev en betydligt bättre resa efter det. Det kändes superkul.

Michelle: Det kändes jättekul! Att vi dessutom fick komma till Socionomdagarna gjorde att det blev en ännu större grej av det.

Ni kommer att få dela på ett stipendium på 10 000 kronor. Hur kommer ni använda pengarna?

Max: Man vill ju göra något konkret med pengarna. För min del blir det nog en ny cykel.

Michelle: Jag har nyligen blivit singel efter ett samboförhållande så jag behöver lite nya möbler. Det kommer jag nog använda pengarna till.

På vilket sätt skulle ni säga att Socionomens C-uppsatstävling är viktig?

Max: Det blir ju ett slags kvitto på att jobbet man gjort är bra. Innan vi blev nominerade och vann var Socionomens C-uppsatstävling också en bra motivator.

Michelle: Ja, det gav oss ett driv och gjorde att vi koncentrerade oss extra mycket under arbetet med vår studie. Den främsta vinsten är ändå att vi fick till oss mer kunskap.

Är det någon som har varit särskilt viktig för er under uppsatsarbetet?

Max: Det är vår handledare Harald Liebenstein Gegner. Han sa någonstans mitt i processen

att uppsatsen hade potential att bli jättebra, och tipsade också om Socionomens C-uppsatstävling. Det gjorde att vi blev ännu mer motiverade.

Michelle: Och förstås alla som vi har intervjuat i vår uppsats, som velat vara med och varit så extremt bjussiga. Det gav oss ett fantastiskt fint material att arbeta med.

Hur ser studie- eller yrkessituationen ut för er just nu?

Michelle: Jag jobbar på ett privatägt HVB-hem sedan ett par månader tillbaka. Många av de viktigaste resultaten som vi fick fram i vår uppsats; hur IPS-modellen kretsar kring individens behov och förutsättningar är väldigt användbart för mig på jobbet.

Max: Jag jobbar som arbetsmarknadssekreterare inom Malmö stad. Det ligger nära det som vår uppsats handlar om, vilket känns kul. Jag jobbar dock inte med IPS-modellen, utan med att utveckla den digitala kompetensen hos dem som står långt bort från arbetsmarknaden.

Är det någon av er som har funderat på att forska vidare?

Michelle: Jag hade gärna vidgat min kunskap inom det här området ännu mer men just nu vill jag fokusera på det praktiska arbetet. Kanske att jag någon gång i framtiden vill tillbaka till studierna.

Max: Jag känner också att det just nu känns bra att vara ute och jobba. Jag gillar verkligen tanken på att forska men samtidigt är det ett ganska krävande och ensamt arbete. ◀

→ **Michelle Nilsson och
Max Palmgren**

LÄROSÄTE: Lunds
universitet.

C-UPPSATS: En metod i
förändring. En kvalitativ studie
om IPS-metoden och dess
möjlighet till anpassning
gentemot en ny målgrupp
i en ny kontext.

HEDERSOMNÄMNADE

2:A PLATS

Arezo Zárate och
Lisa Malmberg, Marie
Cederschiöld högskola

3:E PLATS

Julia Zakrisson och
Bianca Dartland,
Umeå universitet

Så bemöter du personer med anti-demokratiska idéer

Uttryck som kränker mänskliga rättigheter finns överallt. Från rasisten på torget till homofoben på släkträffen. Hur bemöter man idéerna på ett konstruktivt sätt? Det vet Klara Ljungberg på Expo.

TEXT TOMMY JOHANSSON ILLUSTRATION GETTY IMAGES

2019 befinner sig Klara Ljungberg i en aula på en svensk gymnasieskola. Hon är där som frilansande föreläsare och ska prata om migration och flyktingfrågor. Det ska snart komma att brisera i något som hon inte alls väntar sig.

NÄR HON UNDER en del av föreläsningen börjar visa filmer där flyktingar i Marocko berättar om sina upplevelser och drömmar, händer något i aulasalen. Stämningen blir irriterad och hätsk.

– Eleverna började uttrycka sig rasistiskt och kränkande om individerna som medverkade i de här filmerna. De var skitförbannade och tyckte att det var förljligt att Sverige överhuvudtaget tar emot flyktingar.

Tonläget trissas upp. Någon säger till och med att den tänker döda dem som kommer till Sverige. För Klara blir händelsen en ögonöppnare.

– Det var tydligt att min gamla logik som jag arbetat länge efter – att rasism bör bemötas med fakta och kunskap – inte fungerade. Om jag hade fortsatt peppra på med mina argument

så tror jag att situationen hade blivit ännu mer laddad.

I dag jobbar Klara Ljungberg som utbildningsansvarig på Expo där hon varit med och utformat Kurage, en utbildning som syftar till att förbättra människors förmåga att bemöta antidemokratiska idéer.

– Vi började utforma Kurage på allvar 2022. Vi hade lagt märke till att människor allt oftare uttryckte ett behov av att kunna bemöta de här idéerna på ett konstruktivt sätt, både privat och i sin yrkesroll.

De senaste två åren har Kurage varit den utbildning som Expo genomfört mest. Kunskapen bygger på psykologiska och beteendevetenskapliga samtalsmetoder, och Expos egen research och erfarenhet av att jobba mot rasism sedan starten 1995. Det handlar om metoder som lågaffektivt bemötande, empatisk nyfikenhet och att veta var man själv står. Det sistnämnda är själva hörnstenen.

– För att kunna bemöta antidemokratiska idéer på ett konstruktivt sätt så behöver vi veta vad vi själva tycker. Om vi inte har svar på frågor som kan dyka upp – varför samhället kan kännas otryggt eller vilka värden vi försvarar – då fastnar vi lätt i att bli reaktiva. Samtalen blir

Klara Ljungberg
FOTO: EXPO

” Det var tydligt att min gamla logik, att rasism bör bemötas med fakta och kunskap, inte fungerade. ”

1 Antidemokratiska idéer

Innefattar en rad olika uttryck; rasism, antifeminism, misogynia ideal, konspirationstroende ideal, hat mot hbtqi-personer och andra minoritetsgrupper.

2 Antidemokratiska idéer kan förekomma inom en rad olika miljöer, från organiserad rasism till skolor, myndigheter och civilsamhälle. Även i privata sammanhang; runt matbordet, på släktträffar och fester.

3 Expo har de senaste åren sett en ökning av antidemokratiska idéer och ett hårdare samtalsklimat. De pekar bland annat på en oroväckande trend där unga alltmer ifrågasätter demokratiska kärnprinciper och intresserar sig för antidemokratiska grupper.

4 Enligt Ungdomsbarometerens rapport Samhällsstudien 2025, där unga i åldrarna 15–24 år intervjuats, anser cirka 19 procent av killarna att det finns bättre styrformer än demokrati.

- konfrontativa och polariserande, snarare än att vi faktiskt erbjuder alternativ.

Vilka alternativ kan man föra fram?

– Antidemokratiska idéer brukar ofta kretsa kring en känsla av otrygghet i samhället, som ofta förklaras genom invandring eller att resurser fördelas till minoritetsgrupper på bekostnad av majoritetsbefolkningen.

– Ofta kan man bemöta sådana idéer med ganska enkla förklaringsmodeller. Man kan uttrycka att man själv är orolig över samhällsutvecklingen men att man ser det som ett resultat av utanförskap, ekonomiska klyftor eller nedrustningen av välfärden.

DET KANSKE INTE förändrar personens världsbild, förklarar hon, eller ens får personen att tänka annorlunda. Det är heller inte realistiskt att tro att man faktiskt ska kunna åstadkomma det. Men det finns fler poänger med att bemöta antidemokratiska idéer.

– Vi tänker inte alltid på att det finns personer runt omkring som hör samtalet. Även om vi inte kan få personen vi möter att ändra åsikt så kan vi ändå presentera alternativ för de människor som befinner sig i närheten. Det kan vara en målsättning så god som någon.

Personer som ger uttryck för den här typen av idéer kan väcka starka känslor. Det är lätt att bli förbannad. Kanske så pass att man tappar fattningen och skäller ut personen i stället för att fortsätta samtalet.

– Vi pratar en del om vikten av att inte kliva in i drama, att bibehålla sitt lugn och inte trigga upp situationen genom att låta ilskan ta överhand.

Samtidigt är ilskan ett sundhets-tecken och ett verktyg, förklarar Klara Ljungberg.

– Den dagen vi inte blir förbannade och börjar känna oss blasé är det fara å färde på riktigt. Vi måste försöka kanalisera den där ilskan. Det handlar om att vila tryggt i det vi tror på, och att vara förberedd på att ilskan finns.

FINNER MAN SIG ändå i en situation där man inte vet vad man ska säga, eller känner att ilskan börjar ta överhand, då finns

” Den dagen vi inte blir förbannade, och börjar känna oss blasé är det fara och färde på riktigt. ”

det strategier att ta till.

– Vi pratar mycket om att i stället för att känna att man måste komma med kärnfulla argument så kan man bemöta de här idéerna med en fråga; hur menar du nu, på vilket sätt är det här viktigt för dig? Man kan köpa sig lite tid, få ner sin puls och försöka avdramatisera situationen lite.

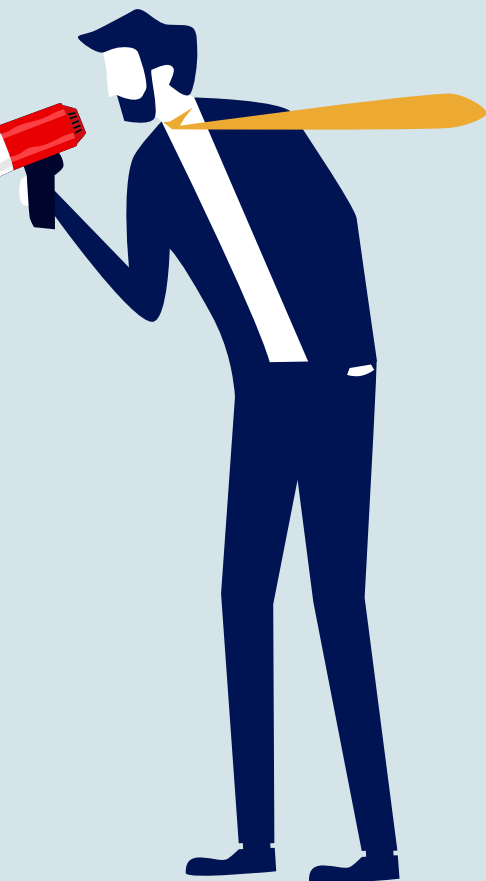
Finns det några risker med en sådan strategi, att man tvärtom eskalerar situationen genom att ställa frågor som personen inte kan svara på?

– Absolut, det är viktigt att analysera situationen. Befinner du dig till exempel på tu man hand med en person så är risken inte lika stor att denne känner sig trängd, eller upplever sig bortgjord inför en publik.

– Det finns också en risk med att ställa för många frågor. Då ger man personen utrymme att brodera ut sina idéer och ytterligare kränka personer i sin omgivning.

Motfrågor kan dessutom få en direkt motsatt

effekt. Personen man möter kan gå in i så kallad psykologisk reaktans, förklarar Klara Ljungberg. Det vill säga känna sig ännu mer benägen att hålla fast vid sina idéer. I värsta fall blir personen ännu mer radikaliserad.

Hur slutade förresten aulasituationen med gymnasieeleverna? På ett sätt blev det startskottet för det som några år senare utmynnade i Kurage.

– Jag visste inte vad jag skulle göra så jag började ställa frågor; hur tänker du, på vilket sätt menar du att flyktingar förstör, hur tar de svenska jobb? Det blev tydligt för mig att det bemötandet gav mig en större förståelse för oron som bubblade på den här lilla bruksorten.

– Det slutade inte i någon halleluja-stämning eller att vi lämnade situationen som kompisar. Men kanske fick bemötandet några av eleverna att tänka i andra banor. ◀

KOMMENTAR:

”Vi behöver lära oss mer om hur vi påverkas”

De senaste årens kriser har gett näring åt antidemokratiska krafter. För att vända utvecklingen måste vi känna igen när vi blir manipulerade, säger forskaren Hannah Pollack Sarnecki.

TEXT TOMMY JOHANSSON

Krig och konflikter, stark inflation och ökad geopolitisk instabilitet. Och innan det – en global pandemi.

– De senaste årens parallella kriser och krig har varit gynnsamma för antidemokratiska krafter som är skickliga på att exploatera sårbara grupper som av olika skäl känner sig utanför samhället, säger Hannah Pollack Sarnecki, forskare vid Totalförsvarets forskningsinstitut.

Det gäller inte minst i våra digitala flöden, förklarar hon.

– En central strategi för så väl extremistaktörer som främmande makter går ut på att i ett omfattande digitalt ekosystem systematiskt sprida politisk propaganda och kraftigt manipulerad information.

Vad kan vi i Sverige bli bättre på när det kommer till att bemöta den här typen av idéer?

– Generellt tror jag det är viktigt att människor får träna på att känna igen politisk propaganda, manipulerad information och rasistiskt präglade konspirationsteorier. Forskning visar att den mest effektiva strategin är att fokusera på förebyggande åtgärder.

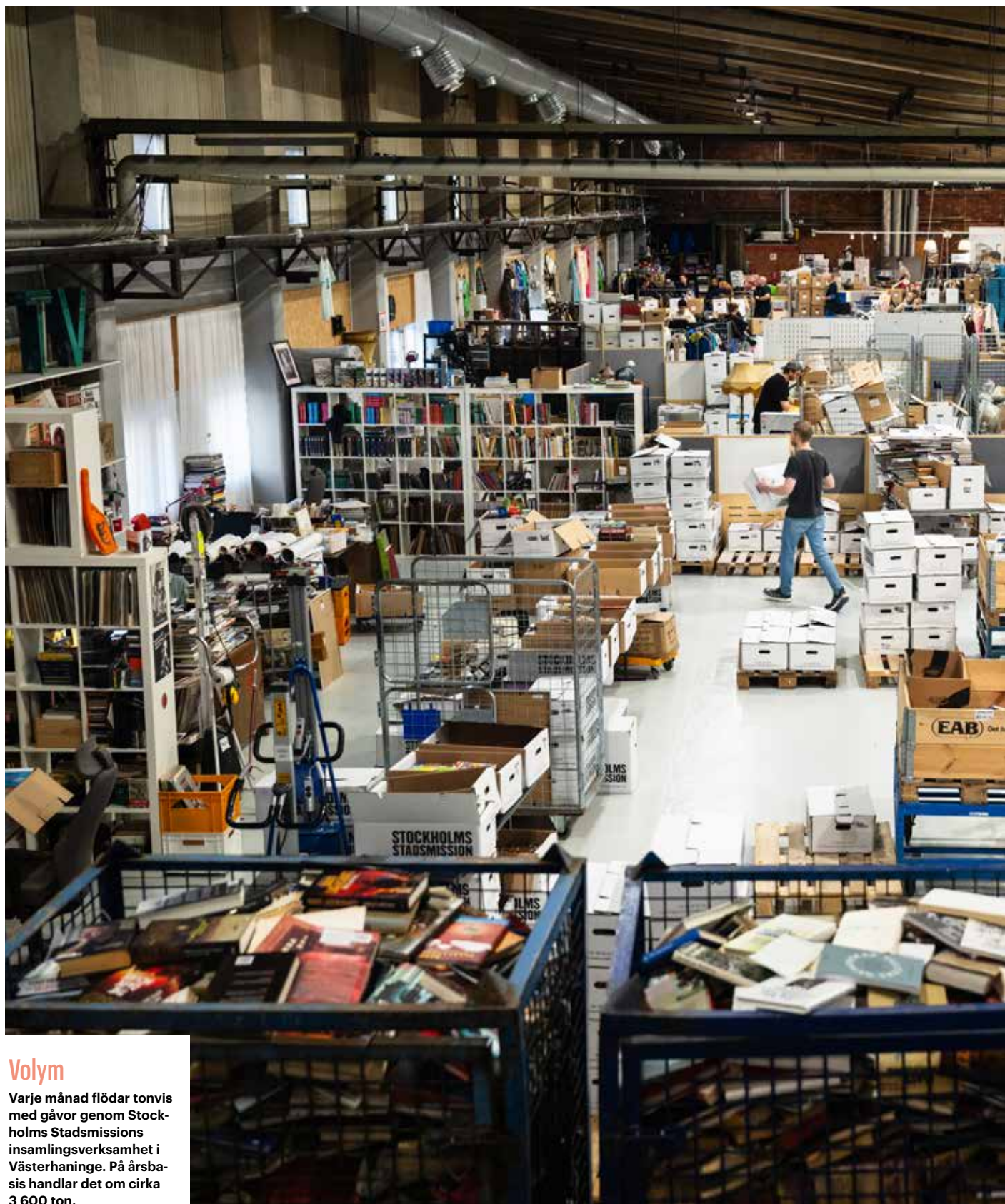
– Vi behöver lära oss att tidigt känna igen när vi blir manipulerade, och att förstå hur påverkan går till. Vem tjänar på vårt engagemang på en viss plattform och hur fungerar algoritmerna bakom det vi ser i våra flöden?

De resultat som Hannah Pollack Sarnecki presenterat i sin forskning, bland annat i rapporten Rutten demokrati från 2023, visar på att det finns en koppling mellan spridningen av antidemokratiska idéer, en våldsam retorik och våld.

– Även om väldigt få av de som sprider den här typen av idéer någonsin själva kommer att vara våldsamma finns en risk att de inspirerar andra att agera. Det finns en rad exempel på gärningspersoner som begått grova våldsdåd i Sverige som har varit starkt präglade av rasistiska, konspiratoriska och misogyniska idéer. ◀

Hannah Pollack Sarnecki
FOTO: FOI

Volym

Varje månad flödar tonvis med gåvor genom Stockholms Stadsmissions insamlingsverksamhet i Västerhaninge. På årsbasis handlar det om cirka 3 600 ton.

UPPDRAG HÅLLBARHET

Stockholms Stadsmissions second hand-verksamhet är ett väloljat maskineri. Det hela utgår från ett myllrande industrikomplex utanför Stockholm där tonvis med gåvor samlas och sorteras.

FOTO ANDERS G WARNE TEXT TOMMY JOHANSSON

Många bäckar

Stockholms Stadsmission har 26 butiker i och utanför Stockholm. Varje butik har en särskild station där privatpersoner kan skänka gåvor. Det transporteras sedan till Västerhaninge för sortering.

Sortering

Efter invägning sorteras gåvorna in i två större avdelningar: "Textil/kläder" och "Hem".

Invägning

Det första som händer när gåvorna rullas in genom portarna är invägning. Högst upp i buren skimtar en orange tröja som vi väljer att följa.

Flöde

En stor del av det som skänks består av just kläder. All textil löper över ett rullband och sorteras in i dam-, herr- och barnkläder, inne- och utkläder, och så vidare.

Verksamhet med flera vinster

Det är i Håga industriområde i Västerhaninge som navet i Stockholms Stadsmissions insamlingsverksamhet ligger. Här passerar runt 300 ton gåvor per månad, i lokaler som uppgår till cirka 7 700 kvadratmeter.

– Ungefär hälften av gåvorna består av kläder och textil, resten av prylar; media, böcker, elprodukter och möbler. När gåvorna kommer hit så snurrar de genom huset på ungefär 48 timmar, säger Ann-Sofie Kahl, områdeschef för Stadsmissionens återbruk och produktion.

Först vägs gåvorna in för statistikens skull, sedan sorteras de för att slutligen värderas. Därefter levereras de till butikerna för försäljning. Fördelningen sker via ett särskilt indelningssystem.

– Det finns tre butikskategorier. Vi har det som vi kallar för standardsortiment, vilket omfattar de flesta butiker. Sedan har vi butiker med utvalt sortiment; Gamla stan har vintageplagg till exempel och Hornsgatan på Söder har plagg som riktar sig till en yngre målgrupp. Den sista kategorin är våra outlet-butiker där det som tidigare inte har sålts får en ny chans.

Stadsmissionen har också ett eget modevarumärke som heter Remake Sthlm, ett upcycling-koncept som funnits i över 20 år. Det skapades från början för att ta vara på textilmaterial från kläder som ingen ville köpa.

– Vi har bland annat en jacka som vi sålt varje höst i många år. Den är gjord av filter som klipps ut enligt ett särskilt mönster. Även om filten är maläten eller har slitage så gör det inget eftersom vi jobbar runt defekterna.

Hur stor omsättning genererar second hand-försäljningen?

– Om vi ser till försäljningen i år så kommer vi nog att nå strax över 200 miljoner. Jag kan inte säga exakt var det landar men det ligger där omkring.

Hur används pengarna?

– Allt överskott går till Stadsmissionens verksamhet. Den absoluta huvuddelen återinvesteras inom återbruksområdet. Sedan har vi en mindre del som går till den övriga verksamheten.

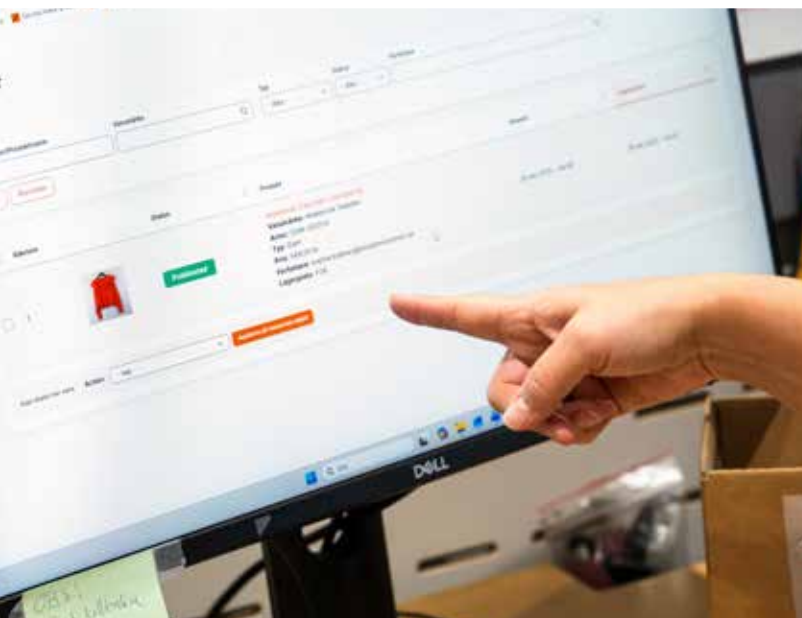
Pengarna är samtidigt inte det enda som ger värde, poängterar Ann-Sofie Kahl. En stor del av verksamheten handlar också om arbetsintegration.

– Vi erbjuder det både i butikerna och här i Västerhaninge. Dels är det traditionell arbetsträning som ges via Arbetsförmedlingen, dels deltagare från Frivården som gör samhällstjänst eller ska slussas ut. Sedan har vi också praktikanter från skolor här, och volontärer.

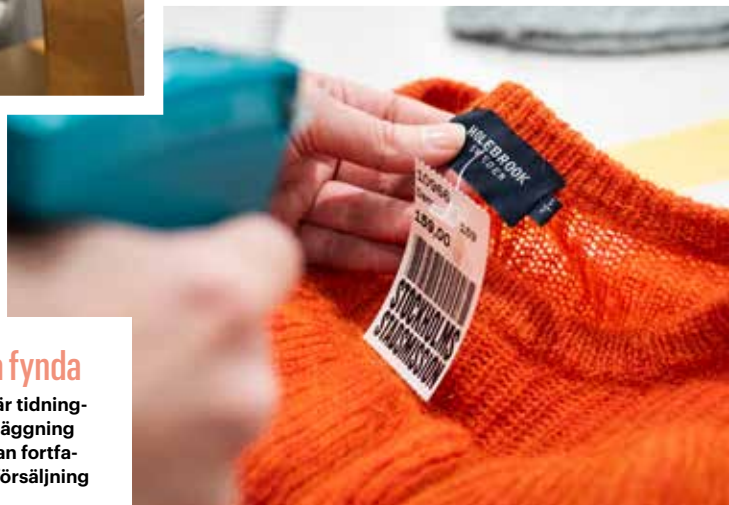
Fotografering

Den orangea tröjan har valts ut för att säljas vidare digitalt. Här fotograferas den i verksamhetens eget fotorum innan den läggs ut på nätet.

E-handel

Stockholms Stadsmission har jobbat med e-handel sedan 2017. Man säljer dels via sin egen webshop, dels via auktionssajter.

Skynda fynda

Vid den här tidningens pressläggning fanns tröjan fortfarande till försäljning online.

Rätt pris

Innan gåvorna läggs ut på nätet eller levereras till butik hamnar de på värderingsstationen. Här synas plagget/ prylen, värderas och prissätts.

Hjärta

Ann-Sofie Kahl lyfter två grundkomponenter i verksamheten. "Våra anställda, som är otroligt skickliga. Från plats- och butikscheferna till alla medarbetare här i Västerhaninge och i butikerna. Och så gåvogivarna såklart, som utgör grunden i vår verksamhet."

Ho ho ho

Med alla maskiner, rullband och bemannade stationer ter sig verksamheten i Västerhaninge som en slags modern tomtverkstad. "Jag har hört den liknelsen förut", säger Ann-Sofie Kahl och skrattar.

Skattjakt

Det är både det ena och det andra som skänks. Här synas ett gammalt dragspel med tillhörande fodral. Det enda som Stadsmissionen inte tar emot är stora möbler, till exempel sängar.

KATARINA GRIM, lektor och docent i socialt arbete

FOTO: CAROLINE ANDERSSON

MÖTESTEKNIK VIKTIG FÖR ÖKAT BRUKARINFLYTANDE

Vid samordnad individuell planering, SIP, finns ett krav att involvera brukarna. I praktiken brister det ofta.

– Vi har sett att det ofta saknas full tilltro till brukarnas förmåga, konstaterar universitetslektorn Katarina Grim.

TEXT VIKTORIA MYRÉN

Den bristande tilltron handlar inte om att personal vill utöva makt över brukarna, utan om ett slags omsorgslogik: ”vi ska inte belasta redan sårbara individer med mer”. Det berättar Katarina Grim som är lektor vid institutionen för socialt arbete vid Karlstad universitet och projektledare för Delat beslutsfattande vid SIP.

I nuläget har tre forskningsartiklar publicerats från projektet som startade 2022 och avslutades hösten 2024. Artiklar där såväl personal på ledningsnivå som personal som arbetar direkt med brukarna har intervjuats. Det har skett dels genom enskilda intervjuer, dels genom fokusgrupper och en workshop.

DE PROBLEM som lyftes fram handlade bland annat om att man har olika organisatoriska strukturer och kulturer inom regionen respektive kommunerna, och att man inte har tillräcklig kunskap om varandras verksamheter. Personal betonade att chefernas engagemang var avgörande för genomförandet av Delat beslutsfattande, DBF, i samband med samordnad individuell

planering, SIP. Liksom att det fanns tid, resurser och strukturer i organisationerna för att arbeta på det nya här sättet.

– Det tredje som lyftes fram var att det måste finnas ett tryck på att det här ska göras, att det är en skyldighet att jobba på det här sättet.

Så att det blir av?

– Ja, för det är inte så att IVO kommer för att vi ”sippar” utan någon högre grad av delaktighet, säger Katarina Grim.

I en delstudie ordnades en workshop där forskarna använde en ”mer lösningsfokuserad arbetsmetod”. Workshopen byggde på olika steg där man identifierade ett slags nuläge kring SIP och DBF och hur arbetet fungerade i praktiken. Sedan fick deltagarna kasta ur sig förslag på lösningar.

– Då blev det tydligt att man behöver arbeta mer brukarorienterat, säger Katarina Grim.

”IVO kommer ju inte för att vi ”sippar” utan delaktighet.”

” De som är duktiga på mötesteknik drar sig inte för att jobba med SIP. ”

► Det intressanta var att personalen ansåg att de redan arbetade brukarorienterat. Men när forskarna analyserade graden av brukardelaktighet – med hjälp av Shiers modell – visade det sig att man uppnådde en ganska låg nivå. Personalen var visserligen noga med att lyssna på brukaren och konsultera hen, men det stannade ofta där.

– Man kom inte högre upp i den här delaktighetstrappan som handlar om att brukaren verkligen känner att den har inflytande över agendan och problemformuleringen och kan definiera sina egna behov, säger Katarina Grim och höjer handen på skärmen för att illustrera de olika stegen i Shiers trappa innan hon fortsätter:

– Lösningen var att man måste stärka kompetensen hos personalen, såväl attityd som kunskap och färdigheter, när det gäller att ge ett rejält brukarinflytande.

I SVERIGE FINNS krav på att genomföra en SIP för personer i behov av stöd från både socialtjänst och sjukvård, men historiskt har det här arbetet ofta brustit i att involvera brukarna. Det är en anledning till att forskare i ett tidigare projekt tog fram en SIP-modell där Delat beslutsfattande, DBF, integrerades i själva SIP-processen. I den nya modellen – bestående av ett formulär som följs metodiskt steg för steg – prioriteras

själva arbetet inför en SIP och brukarnas önskemål och prioriteringar fungerar vägledande för vad som ska avhandlas på mötet.

– Tanken är att alla ska vara väl förberedda när de kommer till mötet, alla ska veta sin roll och brukaren ska ha varit delaktig i framtagandet av agendan, säger Katarina Grim.

Men trots att syftet med projektet Delat beslutsfattande vid SIP bland annat har varit att implementera det här formuläret i flera län (se faktaruta) så har det inte skett. Orsakerna handlar exempelvis om resursbrist, otydliga roller och bristande engagemang när det gäller verksamheterna och personalen. Dessutom har forskarna analyserat svagheter i sitt eget upplägg och genomförande.

I DALARNAS LÄN har dock implementeringen varit framgångsrik och där jobbar man nu med resurser i form av case och filmer.

– Det vi hoppas är att det här ska sprida sig vidare i landet, säger Katarina Grim.

Efterstudier har visat att personal och ledning har stärkts genom de utbildningar som skett genom projektet och att folk har fått aha-upplevelser kring vikten av DBF i kombination med SIP. Lärdomarna från efterstudierna och implementeringsfasen planerar forskarna att publicera i kommande studier.

Vad är det viktigaste för socionomer att ta med sig från er forskning?

– Det är så mycket som är viktigt. Men en sak vi har sett är vikten av mötesteknik, att de som är duktiga på mötesteknik inte drar sig för att jobba med SIP. De tycker till och med att det är kul, säger Katarina Grim.

Hon betonar att det behövs en starkt kunskap kring SIP och en förståelse för brukarperspektivet, men hon tror på kombinationen av SIP och DBF. Inte minst för att det nya arbetssättet – själva formuläret – fångar upp det proaktiva arbetet som ligger helt i linje med vad den nya socialtjänstlagen betonar.

– DBF och SIP passar väldigt bra ihop. Det är ett starkt verktyg för att få till brukarinflytande, och det är ju målet, säger Katarina Grim. ◀

➔ Forskningen i korthet

- Projektet Delat beslutsfattande vid SIP genomfördes tillsammans med fyra kommuner i den Sydöstra sjukvårdsregionen där Region Jönköpings län, Region Kalmar län och Region Östergötland ingår. Verksamheter från den kommunala socialpsykiatrin medverkade tillsammans med de regionala psykiatriska verksamheter som de genomför SIP-processer med.

- Från projektet har det hittills publicerats tre olika forskningsartiklar:

- Problems and solutions in shared decision-making in coordinated individual care planning: multi-stakeholder perspectives in social and psychiatric care.

- Conditions for implementing shared decision making (SDM) in coordinated individual care planning (CIP) in Sweden through the lens of normalization process theory: a prospective study.

- Exploring stakeholder perspectives to facilitate the implementation of shared decision-making in coordinated individual care planning.

Politisk rädsla ett hinder för hemlösa

Att ha någonstans att bo är en mänsklig rättighet, samtidigt tenderar politiker på både statlig och kommunal nivå att förskjuta ansvaret mellan sig och andra aktörer. Det visar en ny studie.

TEXT TOMMY JOHANSSON

Stat, kommuner, regioner och de kommunala bostadsbolagen ska trygga den enskildes rätt till bostad. Så står det skrivet i regeringsformens första kapitel. Men trots att det gått drygt 50 år sedan regeringsformen antogs så är det långt ifrån alla som har ekonomiska möjligheter att etablera sig på bostadsmarknaden. I stället har det blivit svårare för de som redan har det svårt. Man kan bland annat se att kommunerna blivit hårdare i sina biståndsbedömningar. Frågan är varför? En del av svaret är, enligt en ny avhandling, att det skett en ansvarsförskjutning.

– Det man kan se är att problemet förflyttas från den politiska sfären ner till tjänstepersoner. På kommunal nivå kan det till exempel bli upp till socialsekreterare att ensamma hantera frågor om bostadsförsörjning, säger Linnéa Lindemann, forskare vid Malmö universitet.

I avhandlingen tas den statliga utredningen "Sänk tröskeln till en god bostad" upp, som genomfördes 2020. Där var tanken att regeringen

skulle ta ett samlat grepp över försörjningen av strukturellt hemlösa och se över hur ansvaret skulle fördelas. Men frågorna blev egentligen inte besvarade, förklarar Linnéa Lindemann.

– I stället beslutade regeringen om åtgärdsförslag som endast berörde vad kommunerna skulle göra, säger hon.

Det handlade bland annat om att kommunerna skulle "upprätta en handlingsplan för bostadsförsörjningen varje mandatperiod". Hur man skulle göra detta blev upp till kommunerna. Någon central, samordnad styrning fanns inte.

Varför denna beröringskräck från politiken?

– Det är känsliga frågor. Det kräver att man ser över hur många de strukturellt hemlösa är. Det vet man inte i dag. Det gör att man heller inte vet vad det kostar att bostadsförsörja gruppen. Många av de hemlösa är tidigare nyanlända och det är en politiskt laddad fråga hur de ska hanteras.

Utredningen visade även på att man snabbt kommer in på stora frågor som ekonomisk omfördelning, socialförsäkringarnas uppbyggnad och dagens bostadsregim. Det vill man som politiker helst undvika, förklarar Linnéa Lindemann, som menar att det i dagsläget egentligen inte finns någon diskussion kring frågorna.

När det kommer till andra områden kan den statliga styrningen se annorlunda ut. Det framkommer i de intervjuer som Linnéa Lindemann gjort med kommunalt anställda inom Malmö stad.

– Tjänstepersoner på strategisk kommunal nivå uttrycker att den statliga styrningen för många

områden är tydlig, som för ekonomiskt bistånd, men att det inte finns i samma utsträckning kring hemlöshetsfrågan. Därför har många kommuner skrivit fram sin egen vägledning för socialtjänsten.

Du har intervjuat flera kommunala tjänstepersoner i din avhandling, bland annat socialsekreterare. Vad säger de?

– Att det inledningsvis fanns en förhoppning om att vägledningen ska göra att hemlösa med en social problematik prioriterades. Men de menar att resultatet blev att kommunens restriktiva hållning även kom att omfatta de socialt hemlösa. De beskriver en situation där personer med sociala problem "bollas" mellan olika förvaltningar inom socialtjänsten. ◀

FOTO: PRIVAT

Läs mer aktuell forskning på [socio.nomen.se!](#)

→ Linnéa Lindemann

GÖR: Forskare vid Malmö universitet.

AKTUELL MED: Avhandlingen "Vems ansvar? Förhandlings-spelet mellan stat och kommun".

FORSKNING I KORTHET

TEXT ANNIKA SJÖBERG FOTO UMEÅ UNIVERSITET / GETTY IMAGES

Socialarbetare slits mellan motstridiga krav

KÄNSLOR. I socialtjänstens uppdrag finns inneboende motsättningar och spänningar mellan å ena sidan professionella ideal och värderingar, och å andra sidan organisatoriska och byråkratiska villkor. Det innebär att socialsekreterare måste förhålla sig till och navigera mellan ofta svårför- enliga känsloregler.

Fanny Holt har i sin avhandling studerat hur socialarbetare inom individ- och familjeomsorgen påverkas av att behöva navigera de dubbla uppdragen som dels omsorgsfulla professionella, dels opartiska byråkrater. Resultatet visar att de otydliga och ofta motsägelsefulla förväntningarna gör det svårt att bygga den professionella identiteten. I det sociala arbetet

är känslor centrala. De används bland annat för att påverka andra på ett strategiskt sätt, för att motivera och vägleda sig själva, sitt sätt att agera och sitt sätt att fatta beslut. Känslorna är också nödvändiga för socialarbetarnas moraliska reflektion. Så medan organisationen strävar efter att omforma anställdas känslor till organisatoriska resurser så leder oklarheterna till konflikter och oenigheter under professionella interaktioner, och till känslor av ambivalens, osäkerhet, frustration, självtvivel och skuld.

Referens: Holt, F (2025), Emotional Navigation in Social Services - on Emotional Labor among Swedish Social Workers, Göteborgs universitet

I nätdejtingen är det kvinnorna som har makten

NÄTDEJTING. Trots att båda sidor vill hitta kärlek är det stora motsättningar mellan kvinnor och män i nätdejtingens värld. Kvinnor känner att männen inte anstränger sig, medan männen upplever att det är kvinnornas marknad. Smärtsamma upplevelser av att bli avvisad och ignorerad är vanligare bland män, samtidigt som många kvinnor berättar om aggressiva och förolämpande svar.

Männen upplever att de måste ta initiativ till kontakt, medan kvinnor avvaktar och väljer bland vilka de svarar. Männen får få eller inga att välja mellan medan många kvinnor upplever att det blir en stor arbetsuppgift att gå igenom alla män som visat intresse för dem.

Flera deltagare i studien var också väldigt lika incels i sitt sätt att tänka trots att de inte visste vad incels var. Många av männen har koll på statistiken och ser den som ett bevis för att kvinnor har makten, vilket bidrar till att de känner sig som offer.

Referens: Gunnarsson, L. (2025). Who Holds the Power? Gendered Experiences of Involuntary Singlehood in the Age of Online Dating, Sociological Inquiry.

SÅ FÅR DU FLER ATT MÅ BRA PÅ JOBBET:

Som chef ansvarar du för att anpassa arbetet för dina medarbetare och förebygga ohälsa och sjukskrivningar. Förändringar i arbetsuppgifter, arbetstider eller hjälpmedel kan göra stor skillnad. Om en sjukskrivning ändå sker, är det du som planerar för en hållbar återgång till arbetet.

För att du ska kunna ta ditt ansvar, stödjer vi dig på vägen. Hos oss hittar du information och vägledning. Du får också veta vilka ekonomiska stöd som finns att få.

Läs mer om hur du kan få fler att må bra på jobbet:
av.se/mabrapajobbet

Försäkringskassan

Hos oss får du information om arbetsgivarens ansvar för rehabilitering samt ekonomiskt stöd till arbetshjälpmedel och förebyggande insatser.

Hos oss får du information och vägledning om arbetsgivarens ansvar för arbetsmiljö och arbetsanpassning.

 Debatt

SOCIONOMER MÅSTE TA STÖRRE PLATS I SAMHÄLLSDEBATTEN

I skuggan av den nya socialtjänstlagen pågår **reformer som kan förändra socialtjänstens uppdrag i grunden.** Nu, mer än någonsin, behövs socialarbetares röster i samhällsdebatten.

Erik Ulnes, socionom.
FOTO: RÄDDA BARNEN

Jag minns det väl, trots att det är snart åtta år sedan. Min första debattartikel som socialsekreterare, skriven tillsammans med två kollegor på en barn- och unga-enhet i Göteborg. Vi slog larm om de stora nedskärningarna som hotade det förebyggande arbetet. När våra försök till dialog internt inte gav resultat valde vi att skriva offentligt. Artikelns spridning och mycket stöd – men inte från ledningen. Tvärtom fick vi höra att vi inte borde uttala oss externt. Kort därefter gav jag upp, lämnade socialtjänsten och gick vidare till civilsamhället.

PARADOXALT NOG har jag, sedan jag slutade på socialtjänsten, fått betydligt fler tillfällen att uttala mig om socialt arbete. Men min röst är inte lika viktig som rösterna från er som fortfarande arbetar inom socialtjänsten. Fler av er behöver göra det jag inte gjorde – att fortsätta våga lyfta och driva socialtjänstens perspektiv i samhällsdebatten.

Sällan har socialt arbete varit så aktuellt som nu. Vi har en ny socialtjänstlag som syftar till att bygga på tillit och kunskap samt stärka det förebyggande arbetet. Samtidigt är andra reformer på väg som går i motsatt riktning: barn ska kunna få fotboja som öppenvårdsinsats, föräldrar ska kunna bötfällas om de tackar nej till stöd, bidragstak och förbud att ge bistånd till papperslösa ska införas, sekretessregler luckras upp och åklagare kan ges makt över LVU-beslut. Parallellt föreslås hårdare straff för allt

yngre barn och möjligheter till vräkning av hela familjer när någon begått ett brott.

DET ÄR DRAMATISKA förändringar – men var är socialsekreterarna i debatten? Socialsekreterare och socialarbetare som kan lyfta socialtjänstens perspektiv, som har expertis, erfarenhet och dessutom, är de som måste utföra de förslag och förändringar som nu planeras för socialpolitiken. Även om man är tjänsteperson i en politiskt styrd organisation går det att lyfta kunskap och bedömningar till såväl en allmänhet som beslutsfattare – för att ge bästa möjliga underlag för beslut.

I tv-sofforna är det vanligare att vi ser poliser, åklagare, kriminologer och ekonomer som diskuterar socialtjänsten, snarare än socialsekreterare. När politiker beskriver socialtjänstens arbete på felaktiga sätt möts det alltför sällan av korrigeringar från professionen. Här finns en skillnad. Skulle justitieministern lägga fram stora reformer för polisens arbete, som gick tvärt emot polisverkens uppfattningar och behov – skulle det inte dröja länge innan nyhetsmedier och debattsidor svämmade över av protester från poliser och företrädare för polismyndigheten. Och det är samma sak för stora delar av politiken. På utbildningsdepartementet pratar man ofta om att hålla koll på "lärar-twitter" innan du går ut med en politisk reform för skolan, för att inte hamna i strid med Sveriges lärare.

SAMHÄLLSDEBATTEN BLIR fattigare utan socialtjänstens röster. För

varje polis, kriminolog eller ekonom som intervjuas borde det också finnas en socialsekreterare. För varje gång socialt arbete diskuteras borde socialtjänsten vara representerad – för att förklara, protestera, bekräfta eller nyansera.

Det finns redan goda exempel. Socionom-upprop mot repressiv politik, debattartiklar från socialsekreterare om bidragstak och engagerade röster som syns i sociala medier. Men det behövs fler.

Om du arbetar inom socialtjänsten och ser beslut som går emot barns rättigheter eller försvårar det sociala arbetet – protestera! Skriv, kontakta lokalpolitiker, delta i debatten, gå ihop med kollegor och fackförbund. Vi riskerar att stå inför en helt förändrad

”För varje polis, kriminolog eller ekonom som intervjuas borde det också finnas en socialsekreterare.”

socialtjänst och socialpolitik inom bara ett år. Ni som arbetar i socialtjänsten sitter på den kunskap och erfarenhet som behövs för att beslutsfattare och allmänhet ska förstå vad som står på spel. Därför måste era röster höras – högre, oftare och tillsammans. ◀

➔ VAD TYCKER DU? VILL DU SKRIVA REPLIK?

Debattera vidare på vår facebook sida eller på LinkedIn. Vill du skriva en replik så skicka den till redaktionen@socionomen.se.

ANNONS

Stiftelsemedel.se
Pengar från en stiftelse som söker dig!

Ansök senast 260215

PROFESSOR BROR GADELIUS MINNESFOND

Stiftelsen delar ut bidrag till hjälpbehövande i öppen psykiatrisk vård och anslag för vetenskaplig psykiatrisk forskning i Sverige.

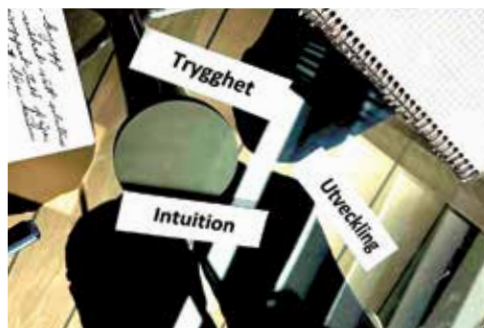
Ansökan för hjälpbehövande skall göras genom personligt brev. Till brevet bifogas ett antal bilagor inklusive intyg från ansvarig personal inom psykiatrisk vård.

För utförlig information:
www.stiftelsemedel.se/stiftelsen-professor-bror-gadelius-minnesfond/

Digital ansökan via nedan QR

Sokratisk samtalsmetod
Ny 8 veckors kurs i vår!
ANSÖKAN ÖPPEN!

Sokratisk metod handlar om att utforska sig själv och världen genom kritisk och kreativ dialog. I kursen övas du i dialogisk samtalsledning med grupper. I Gbg + online.

Läs mer och ansök här.

www.sokratiskainstitutet.se

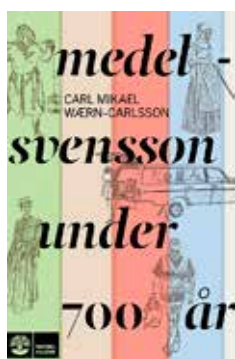
Sett, läst, hört

Lärdomar från historien

FACKLITTERATUR

Medelstvensson under 700 år

Carl Mikael Wærn-Carlsson
Natur & Kultur

Visst är det intressant med storheter, kändisar och historiska giganter, men är inte "vanlisarna" egentligen mest spännande? De som speglar vilka vi är och har varit.

När vi frågar oss hur det var att leva på medeltiden eller när som helst egentligen, är det inte biografier över kungar, upptäckare eller generaler som ger de mest uttömmande svaren. Det är snittmänniskan – folket.

I kategorin historisk facklitteratur seglar därför Carl Mikael Wærn-Carlssons "Medelstvensson under 700 år"

upp som en av vinterns mest läsvärda böcker. Här får vi följa nio fiktiva, men statistiskt underbyggda, personer från nio olika tidsperioder. Varje person är ytterst vanlig i relation till sin egen tid och representerar den stora samtida massan.

Det är på många sätt socialhistoria när den är som allra bäst. Vilka var de vanligaste namnen, vad ansågs viktigt, hur pratade dåtidstvensson, hur bodde man och vad tyckte man var kul? Det, och väldigt mycket mer, svarar Wærn-Carlsson på.

Det är slående hur lärorik svensk normalitet kan vara, sett i ett historiskt perspektiv. Lika slående är det hur humoristiska gångna tiders ideal kan te sig om författaren vill. Wærn-Carlsson både vill och kan. Det kanske inte är vad man väntar sig av en historiebok men här är humorn ständigt närvarande.

Skrev jag förresten historisk facklitteratur förut? Det är ju faktiskt inte helt sant. På ett sätt är det också futuristisk facklitteratur. Det finns nämligen en tionde tidsperiod som Wærn-Carlsson tar sig an – framtiden.

Tommy Johansson

FACKLITTERATUR

Leva med autism

Clara Törnvall
Natur & Kultur

Det var först vid 42 års ålder som Clara Törnvall fick sin autismsdiagnos. Sedan dess har hon släppt flera böcker riktade till personer med autism. I nya boken Leva med

autism tar hon fasta på autism i en vardagskontext. Läsaren får handfasta tips på hur man kan göra tillvaron enklare; hur man kan ge uttryck för sina behov, bli medveten om sina rättigheter och hushålla med sin energi.

Clara Törnvall lägger också stor vikt vid det hon kallar för autistisk glädje. Hon har själv sagt att hennes mående förbättrats ju mer hon "gått med" sin autism i stället för mot den. Det kan lätt bli slentrian att kalla autism för en superkraft och sedan utelämnat vad kraften består i men Törnvall utelämnar inget. Här finns flera exempel att ta in och luta sig emot – både för autistiska personer och för deras anhöriga.

Tommy Johansson

PODD: MALMÖ SNACKAR

Malmö universitet gör som så många andra högskolor – de poddar! I smart samarbete med Sydsvenskan diskuteras samtiden och aktuella händelser med hjälp av forskare och inbjudna gäster. Hittills har det till exempel blivit samtal om bostadsrätt är viktigare än sex för generation Z, och om varför det är så svårt med fred.

FOTO: MALMÖ SNACKAR

ANNONS

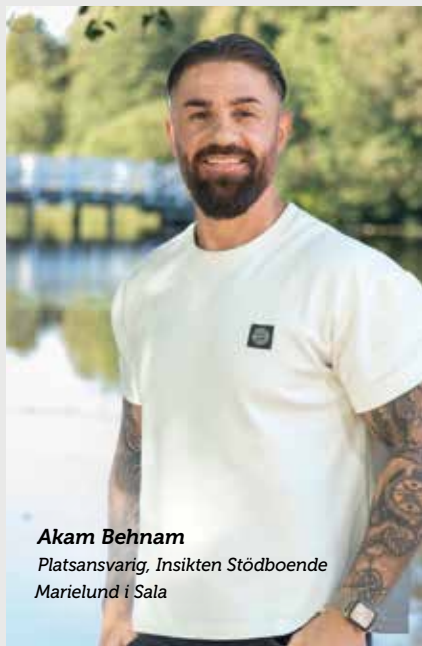
Insikten Stödboende har i 30 år tagit emot unga vuxna via koncernens egna HVB-hem samt direkt från socialtjänsten.

Vi lyckas särskilt väl i arbetet med tjejer som har en mer komplex problematik, och därför är vår personalgrupp till stor del anpassad för att möta just deras behov.

Samtidigt välkomnar vi förstås både tjejer och killar – vår erfarenhet och kompetens passar båda grupperna lika väl.

"Vi är riktigt duktiga på att hjälpa tjejer i vårt Stödboende i Sala!"

Just nu har vi lediga platser!

Akam Behnam
Platsansvarig, Insikten Stödboende
Marielund i Sala

Akam – vad uppskattas allra mest med Insikten Stödboende?

– **Vi har styrka i vår inställning till lösningar!** Vi är duktiga på att utforma stöd och insatser utifrån varje individs behov och ser flexibilitet som självklar del i vårt arbetssätt. Exempelvis har många unga som placerats i våra Stödboenden fått möjlighet att bo med sin hund, och vid behov även kunnat få hjälp med promenaderna. Det gör oss till ett uppskattat val även för den som inte vill vara utan sin fyrbenta livskamrat.

– **Våra lägenheter ligger i satellitform** vilket innebär att man bor på egen adress och inte i kollektiv. Våra boendestödare gör besök enligt överenskommelse och våra insatser anpassas alltid efter varje enskilds behov. För en del kan det handla om ett omfattande stöd i vardagliga sysslor, medan andra behöver hjälp att bryta isolering, skapa struktur och få en fungerande tillvaro.

– **Inom Insiktenkoncernen har vi egen psykiater, psykolog och sjuksköterska** som fungerar som stödresurser för boende och personal. De bidrar med värdefullt stöd och konsultation och samverkar också med öppenvården och andra när det behövs. Det är inte utan stolthet vi erbjuder vår erfarenhet och kompetens, och dessutom en fantastisk småstadsmiljö här i hemtrevliga Sala!

Insikten Stödboende
för unga vuxna
från 16 år

Stödboende och träningslägenheter som erbjuder en trygg, strukturerad boendeform för tjejer eller killar från 16 år som är redo för steg mot självständighet.

Placering sker enligt SoL och bygger på individens möjlighet till en stegvis övergång från högre till lägre stödinsatser.

Välkommen!

För ytterligare info och
placeringsförfrågan:

010-16 00 67

Insikten erbjuder HVB och Stödboenden i Sala samt Familjehem i mellersta och södra Sverige. Vi arbetar enligt evidensbaserade metoder med stöd av egna psykologer och socionomer. www.insikten.info eller scanna qr-koden.

Insikten

Ett bättre liv för människor

Grödbygården
EN KUPAD HAND FÖR LIVET

En chans för familjen

Grödbygården ligger i nordöstra Skåne, i en by omgiven av hav, sjöar och bokskogar. I frisk miljö skapar vi förutsättningar att ta fatt i den utvecklingstråd som slagit knut baserat på vår långa erfarenhet och unika kompetens. Genom behandling hjälper vi barn och föräldrar till trygga relationer. I utredningsuppdrag vägleder våra noggranna observationer till val av insatser.

Vill du veta mer? Ring 0456-229 41 eller besök www.grodbygarden.se

Konsulentstödda familjehem
i mellersta och södra Sverige

Familjehemspoolen har arbetat med konsulentstödda familjehem sedan 1992.

Konsulenter med gedigen kompetens och erfarenhet.
Hög tillgänglighet och en fördelaktig prisbild.

Kontakta vår samordnare
Caroline Åkerhielm
076-760 76 08
www.familjehemspoolen.se

Familjehemspoolen

Missa inte vårt

NYHETSMBREV!

Håll utkik efter
Socionomens
nyhetsbrev. Senaste
nytt om socialt arbete.
Landar i din mejlbox
varje torsdag morgon.

Pssst...
Ombärligt
för dig som jobbar
inom socialt arbete
& psykoterapi

Filmtips för jullediga dagar!

Text: Fredrik Söderlund

1 DJ Ahmet

I en avlägsen by i Nordmakedonien följer vi 15-årige Ahmet. Efter att hans mamma dött tvingas han ta hand om sin stumma lillebror och familjens får, samtidigt som hans far förbjuder musik, som är Ahmets stora passion. När han blir förälskad i Aya, som redan är bortlovad i äktenskap, ställs livet på sin spets. Filmen rymmer många teman och beskriver både familjeband, kärlek, frigörelse, generationsgap och patriarkala strukturer på ett rörande sätt. Både värme och humor delar på utrymmet i detta prisbelönta drama om att växa upp med begränsade medel, men ändå kunna se en räddning vid horisonten.
(Går på bio. Distributör: Folkets bio)

2 Steve

Vinterns starkaste Netflix-produktion har den fantastiska Cillian Murphy i huvudrollen som en rektor mitt i ett skenande kaos. Stanton Wood är en nedläggningshotad skola som försöker rehabilitera några av samhällets mest utsatta och utmanande ungdomar. Samtliga har kriminell bakgrund och har blivit både misshandlade, svikna och försummade. De kanaliserar sitt trasiga inre genom våld och hot. Filmen skildrar institutionsvårdens komplexitet där idealism, utmattning och systemkritik möts i varje samtal, konflikt och beslut. Steve är vardagshjälten som kämpar för att hålla ihop både verksamheten och sin egen psykiska hälsa.
(Visas på Netflix)

3 Tyst i klassen

Pedofilsandalen på Engelska skolan i Karlstad startade en chockvåg för några år sedan. Denna miniserie skildrar hur en fritidsledare under flera år utsatte över 150 elever för sexuella övergrepp, samtidigt som skolledningen ignorerade upprepade varningar. Genom intervjuer med drabbade elever, föräldrar, poliser och experter belyser serien en tystnadskultur där vuxenvärlden sviker sitt ansvar. Dokumentären är också särskilt relevant som ett exempel på systembrister, bristande samverkan och vikten av att lyssna på barns signaler. Serien ger röst åt de som inte blev hörda och är ett smärtsamt men nödvändigt vittnesmål om vad som händer när vuxna inte agerar.
(Visas på HBO Max)

”I de små handlingarna kan något nytt börja gro”

Att växa upp som placerad är att ständigt försöka hitta rätt plats i andras världar. Jag försökte vara duktig men kallades manipulativ. Jag visade kärlek och skrämde människor. När jag sa ifrån kallades jag gränslös och när jag grät stoppade man i mig så mycket piller att jag fortfarande lever med stora minnesluckor.

Jag fick aldrig någon kram som barn. Inte när jag hulkade på en ny madrass i ett främmande rum och saknade mina syskon. Inte när jag försökte göra rätt eller övade anpassning. Ingen tröstade när jag föll, ingen hurrade på min födelsedag.

ATT VÄXA UPP som placerad kan innebära att vara ett barn i ständig rörelse. Flyttad mellan hem, mellan vuxna som pratar om mig men sällan med mig. Ofta var jag bara initialer i en pärm, en rad i ett beslut, ett ärende att hantera. Jag lärde mig tidigt att inte ställa frågor, för svaren kom ändå inte.

Det är märkligt vad tystnaden gör med en. Hur den inte bara fyller rummet, utan också äter sig in och blir en del av ens identitet. Till slut är den en skugga du bär med dig överallt. När ingen förklarar börjar man själv skapa förklaringar. Jag duger inte, det är därför ingen orkar med

FOTO: GABRIEL LILJEWALL

Sofia Rapp Sundström

författare och familjehemsförälder

mig. Jag förstör allt, jag är äcklig. Jag är fel.

Den här känslan följde genom hela barndomen, in i vuxenlivet. Jag tveklade på människor, tolkade min omgivning på ett sätt som bekräftade att jag var annorlunda. Den gjorde att jag hellre backade undan än riskerade att bli avvisad. Det är så tystnaden formar en – inte bara i stunden utan långt efteråt.

DET TOG TJUGOFYRA år för mig att begripa att det inte var jag som var problemet. Det var de runtomkring – systemet, tystnaden, drogerna som tog mina föräldrar och myndigheter som

valde att blunda och flytta, hellre än att stanna upp och förklara. När någon till sist lade armarna runt mig och menade det svartnade det för ögonen. Allt jag hållit borta välldes fram på en gång. Först då förstod jag vad som saknats, hur djupt tomheten gått.

Och nu står de där barnen i min hall. Med en plastpåse kläder i ena handen och trasig mobil i den andra. Blickarna söker något att hålla fast vid. Något de kan tro på. Kroppen som redan lärt sig att inte ta plats, inte finnas, inte fråga. Jag ser allt det där – för jag var en av dem.

Jag vet att det inte krävs mycket för att göra skillnad. Det behöver inte vara stora gester. Ibland räcker det med ett leende eller att visa att man har tid. Att fråga hur dagen varit och faktiskt lyssna på svaret. Att minnas vilken färg barnet tycker om, eller vilket datum födelsedagen infaller.

DET ÄR I DE SMÅ handlingarna som något nytt kan börja gro. Ett vänligt ord, en blick som stannar kvar lite längre, en förklaring som ges en gång till. Sådant tar inte mycket tid men kan göra hela skillnaden för ett barn som annars känner sig utbytbar.

Vi kan inte förändra barnets bakgrund. Vi kan inte suddas ut förlusterna. Men vi kan sätta oss ner och förklara igen och igen – för ibland behöver saker upprepas innan de går in. Du är inte fel. Du är mer än initialer i en pärm. Du är någon. ◀

→ FLER KRÖNIKOR: HITTAR DU PÅ SOCIONOMEN.SE

”En människa är alltid mer än det du ser”
JONAS RYDBERG

”Sexualitet är en självklar del av det sociala arbetet”
SUZANN LARSSON

”Se relationen som en kunskapskälla”
PETER ANDERSSON

NÄSTA NUMMER

FRAMTIDEN

I höst är det val igen och Socionomen blickar framåt: Vilka är de stora skiftena vi kan vänta oss inom det sociala arbetet? Och vilka blir de stora valfrågorna?

I din brevlåda den
27 januari ←

Vi gör världen lite bättre, en människa i taget

Nytida ger stöd till barn, unga, vuxna och familjer inom både funktionsnedsättning och psykosocial problematik. Vi finns här för dig, med över 470 verksamheter runt om i landet.

Läs mer om oss på nytida.se

nytida